

YABANCI SAVAŐCILARIN EVRİMİ: SURİYE İÇ SAVAŞINDA KAFKASYA
KÖKENLİ YABANCI SAVAŐCILAR ÖRNEĞİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

HALİT GÜLŞEN

GÜVENLİK ÇALIŞMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ 2018

Bu tezin yüksek lisans derecesi için gerekli tüm koşulları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Serdar SAYAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü

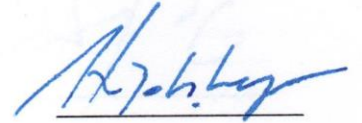
Müdürü

Bu çalışmayı okuduğumu ve çalışmanın kapsam ve içerik olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda bir Güvenlik Çalışmaları Yüksek Lisans tezi olabilecek yeterlilikte olduğuna kanaat getirdiğimi onaylıyorum.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

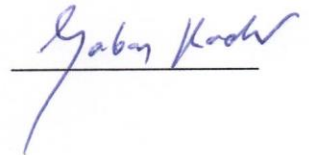
Tez Jürisi Üyeleri

Prof. Dr. Özlem TÜR

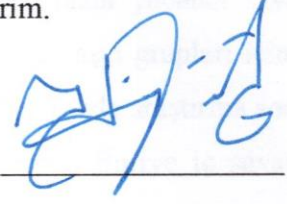
(ODTÜ, Uluslararası İlişkiler)

Doç. Dr. Şaban KARDAŞ

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Halit GÜLŞEN

ÖZ

YABANCI SAVAŞÇILARIN EVRİMİ: SURİYE İÇ SAVAŞINDA KAFKASYA KÖKENLİ YABANCI SAVAŞÇILAR ÖRNEĞİ

GÜLŞEN, Halit

Yüksek Lisans, Güvenlik Çalışmaları

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA

“Yabancı Savaşçıların Evrimi: Suriye Savaşında Kafkasya Kökenli Yabancı Savaşçılar Örneği” başlıklı tezde, tarihsel süreç içinde en fazla yabancı savaşçı akınlarından birine neden olan Suriye iç savaşında, yabancı savaşçı grupları içinden Kafkasya Kökenli Yabancı Savaşçılar (KKYS) ele alınmıştır. Tezde araştırma sorusu olarak “Kafkasya kökenli yabancı savaşçıların (KKYS) neden Suriye iç savaşına katıldıklarının” cevabı aranmaktadır. Bu cevaba ulaşmak için Suriye iç savaşına katılan 125 Kafkasya kökenli yabancı savaşçı ile nicel araştırma yöntemleri kullanılarak anket çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucunda KKYS’in Suriye iç savaşına katılmasında beş ana sebebin etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu etkenler şunlardır: Devlet kontrolünden dolayı Kuzey Kafkasya’da savaşma imkânının azalması, Selefi ideolojinin etkisi, Kafkasya Emirliğinin dağılması, cihat anlayışı ve Suriye’de Rusya’ya karşı savaşmak. Bu etkenlerin içinde en önemlisinin ise Suriye’de Rusya’ya karşı savaşma arzusu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Yabancı Savaşçılar, Çeçen, Rusya, Kafkasya

ABSTRACT

THE EVOLUTION OF FOREIGN FIGHTERS: THE CASE OF FOREIGN FIGHTERS OF CAUCASUS ORIGIN IN THE SYRIAN WAR

GÜLŞEN, Halit

Master, Security Studies

Thesis Supervisor: Prof. Haldun YALÇINKAYA

In the thesis “The Evolution of Foreign Fighters: The Case of Foreign Fighters of Caucasus Origin in the Syrian War,” Foreign Fighters of Caucasus Origin (FFCO) are dealt with among different groups of foreign fighters in the Syrian civil war, which caused one of the largest flow of foreign fighters in history. The thesis seeks to answer the research question: “Why do Foreign Fighters of Caucasus Origin (FFCO) participate in the Syrian civil war?” Surveys were conducted with 125 FFCO who had fought in Syria using quantitative research methods to attain a response. As a result of the study, it was revealed that five main reasons are influential in the participation of FFCO in the Syrian civil war. These factors are: reduced possibility of fighting in North Caucasus due to state control, the influence of Salafi ideology, the disintegration of the Caucasus Emirate, the understanding of jihad, and the desire to fight against Russia in Syria. It has been observed that the most important factor among these is the desire to fight against Russia in Syria.

Key Words: Syria, Foreign Fighters, Chechen, Russia, Caucasus

Tez yazım sürecinde bana sürekli destek olan eşime, yüksek lisansa başladığım dönemde dünyaya gelen ve bazı makalelerimi birlikte okuduğumuz çocuklarıma, tezi bitirmemi dört gözle bekleyen anneme...

TEŞEKKÜR SAYFASI

Bu tezi yazmam konusunda beni destekleyen Sayın Tiflis Büyükelçisi Fatma Ceren Yazgan Hanımefendiye, iş yerinde rahat ve huzurlu bir çalışma ortamı sağlayarak çalışmalarına yardımcı olan Cumhurbaşkanlığı Uluslararası İlişkiler Başkanı Büyükelçi Sayın Ayőe Sözen Usluer Hanımefendiye ve tez danışmanlığım süresince gerekli ilgiyi gösteren Sayın Prof. Dr. Haldun Yalçınkaya'ya teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL SAYFASI	
ÖZ	v
ABSTRACT	vi
İTHAF SAYFASI	vii
TEŞEKKÜR SAYFASI	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
BÖLÜM II: METODOLOJİ	4
BÖLÜM III: KURAMSAL ÇERÇEVE	9
3.1. Radikalleşme	9
3.2. Şiddete Varan Aşırıılık	18
3.3. Yabancı Savaşçı Tanımı	20
3.4. Yabancı Savaşçı Olgusunun Ortaya Çıkışı	24
3.5. Yabancı Savaşçı Profili	29
3.6. Yabancı Savaşçıların Motivasyonlarında Öne Çıkan Nedenler	32
3.7. Değerlendirme	35
BÖLÜM IV: RUSYA'NIN KUZEY KAFKASYA SORUNU	37
4.1. Çarlık Rusyası-Sovyetler Birliği Dönemi	38
4.2. Birinci Çeçen Savaşı	39
4.3. İkinci Çeçen Savaşı	42

4.4. Kafkasya Emirliği'nin Kurulması	43
4.5. Değerlendirme	45
BÖLÜM V: ANALİZ	47
5.1. Suriye Savaşında Kafkasya Kökenli Yabancı Savaşçılar (KKYS)	47
5.2. KKYS'in Suriye'de Savaşma Nedenleri	49
5.3. KKYS Üzerinde Yapılan Anket Çalışması	52
5.4. Verilerin Analizi	54
5.5. Değerlendirme	68
BÖLÜM VI: SONUÇ	71
KAYNAKÇA	75
EK	87

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1. McClauley ve Moskalenko'nun Bireyleri Radikal Örgütlere İten Faktörlere Dair Sınıflandırması.....	11
Tablo 3.2. İtici ve Çekici Güçler Teorisi.....	16
Tablo 3.3. İtici ve Çekici Güçler Teorisinin KKYS İçin Kullanımı	17
Tablo 3.4. Yabancı Savaşçı Tanımlamalarına Dair Yazarların Argümanları	22
Tablo 5.1. Suriye'de Savaşan Kafkasya Kökenli Gruplar	48
Tablo 5.2. KKYS'in Suriye İç Savaşına Katılma Nedenlerinin Literatürde Yer Alan Yabancı Savaşçı Motivasyonları ile Karşılaştırması	53

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Terörle Neticelenen Radikalleşme Piramidi	12
Şekil 3.2. Devşirenlerin Üzerinde Yoğunlaştığı Dört Tip	30
Şekil 5.1. Çeçenistan'daki Çeçenlerin Suriye Savaşına Katılma Nedenleri	55
Şekil 5.2. Dağıstanlıların Suriye Savaşına Katılma Nedenleri	57
Şekil 5.3. İnguştyalıların Suriye İç Savaşına Katılma Nedenleri	59
Şekil 5.4. Avrupa'da Yaşayan Çeçenlerin Suriye Savaşına Katılma Nedenleri	61
Şekil 5.5. KKYS'ın Suriye Savaşına Katılmasında En Önemli 3 Etken	64
Şekil 5.6. KKYS'ın Suriye Savaşına Katılmasında DAESH'in Hilafet İlanının Etkisi	65
Şekil 5.7. KKYS'ın Suriye Savaşına Katılmasında Radikal Cihatçı Selefilik Anlayışının Etkisi	66
Şekil 5.8. KKYS'ın Suriye Savaşına Katılmasında Rusya'nın Suriye'deki Varlığı ve Desteğinin Etkisi	67

KISALTMALAR LİSTESİ

- AA** : Anadolu Ajansı
BM : Birleşmiş Milletler
KKYS : Kafkasya Kökenli Yabancı Savaşçılar

BÖLÜM I

GİRİŞ

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından meydana gelen savaşlarda devlet dışı aktörlerin giderek daha fazla etkisini göstermeye başlaması, ulusal ve uluslararası alanda güvenlik anlayışında değişimler yaşanmasına neden olmuştur. Bu süreçte devletlerin daha fazla odaklanmaya başladığı yeni güvenlik sorunları arasında yabancı savaşçı konusu önemli bir yer teşkil etmeye başlamıştır. Akademik yazında 19. yüzyıla dayandırılan yabancı savaşçı olgusu, 20. yüzyıla gelindiğinde özellikle 1979-1989 Sovyetler Birliği-Afganistan, 2003 Amerika-Irak ve 2011'den beri devam eden Suriye iç savaşında kendisini daha fazla göstermeye başlamıştır. Terör örgütü El-Kaide'nin 11 Eylül'de ABD'de ikiz kulelere gerçekleştirdiği terör saldırısı yabancı savaşçıların akademik yazında daha sık ele alınmasında önemli bir dönemeç teşkil etmiştir.

Şu ana kadar yapılan çalışmalar incelendiğinde yabancı savaşçılar konusunda net sınırların çizilemediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte sorunun her geçen gün dünya gündemini daha fazla meşgul etmeye başlaması, bu alanda sürekli yeni kavramsallaştırma denemelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu noktada yabancı savaşçıların birçok farklı etnik kimlik, ideoloji, din ve motivasyonlara sahip olması konunun çerçevelendirilmesini zorlaştıran başlıca unsurlardır. Bu nedenle yabancı savaşçıların ilk aşamada bireyler ve gruplar halinde ele alınması gerekmektedir. Çünkü her bireyin/grubun yabancı savaşçı olmasına giden süreç ve tetikleyici unsurlar birbirlerinden belli oranda farklılık göstermektedir.

Yabancı savaşçı gruplarının incelenmesinde 2011'de patlak veren ve hala devam eden Suriye iç savaşı akademisyenlere önemli bir çalışma alanı sunmaktadır. Savaşın uzaması nedeni ile Avrupalı, Orta Asyalı, Kafkasyalı, Ortadoğulu ve Afrikalı yabancı savaşçılar Suriye'ye farklı sebeplerden dolayı akın etmiştir. Bu grupların içinde Çeçenler başta olmak üzere Kafkasya kökenli yabancı savaşçılar (KKYS) savaş tecrübeleri ve sahadaki etkinlikleri açısından ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle KKYS'in derinlemesine incelenmesi yabancı savaşçılar konusundaki akademik yazına katkı sağlayacaktır.

Ancak KKYS'in ele alınmasında bazı kısıtlılıklar bulunmaktadır. Öncelikle Suriye iç savaşına müdahil olan KKYS'in bir kısmı terör örgütü DAEŞ içinde yer alırken, bir kısmı ise Rusya toprakları içinde Kuzey Kafkasya'da bağımsız ve birleşik İslam devleti kurmayı amaçlayan Kafkasya Emirliği adına savaşmaktadır. Üçüncü bir grup ise önceki iki gruptan bağımsız olarak Suriye muhalefeti ile birlikte hareket etmektedir. Bu dağınıklığından dolayı üç grup üzerinden bir saha çalışması yapılması oldukça zordur. Bu nedenle tezde Suriye muhalefeti ile birlikte hareket eden Çeçen, Dağıstanlı ve İnguşlardan oluşan KKYS grubu ele alınarak yabancı savaşçı olma ve Suriye'ye gelme nedenleri incelenmiştir.

Tez altı bölümden oluşmaktadır: Giriş, Metodoloji, Kuramsal Çerçeve, Rusya'nın Kuzey Kafkasya Sorunu, Analiz ve Sonuç. Giriş bölümünün ardından ikinci bölüm olan metodoloji'de tezin hipotezi, bağımlı ve bağımsız değişkenler, neden KKYS'lerin seçildiği, nasıl temas edildiği, yapılan anket çalışmasında katılımcılara yöneltilen sorular ve izlenen yöntem ele alınmaktadır.

Üçüncü bölüm tezin kuramsal çerçevesine ayrılmıştır. Bu başlık altında yabancı savaşçı olgusu radikalleşme ve şiddete varan radikalleşme kapsamında ele alınarak, akademik yazına dair geniş bilgi verilmektedir. Yabancı savaşçı tanımı yapılarak, yabancı savaşçı olgusunun nasıl ortaya çıktığı ele alındıktan sonra ise yabancı savaşçıların profili ve motivasyonlarında hangi nedenlerin öne çıktığı üzerinde durulmuştur.

Dördüncü bölümde KKYS'in yoğun olarak bulunduğu Kuzey Kafkasya bölgesi ile Rusya arasındaki sorunun tarihsel boyutu ele alınmıştır. Çarlık Rusyası ve Sovyetler Birliği döneminde taraflar arasında meydana gelen çatışmalara değinildikten sonra, Birinci ve İkinci Çeçen-Rus Savaşlarının ortaya çıkardığı durum incelenmiştir. Bu bölümde son olarak ise 2007'de ilan edilen Kafkasya Emirliği'nin sürece etkisi ele alınmıştır.

Beşinci bölüm olan analiz kısmında ise Suriye iç savaşına katılan KKYS grupları incelendikten sonra, 125 KKYS ile yapılan anketlerin veri analizi grafikler eşliğinde analiz edilmektedir. Burada elde edilen veriler sekiz farklı grafik üzerinden karşılaştırmalara tabi tutulmuştur. Elde edilen her bir verinin ne anlama geldiği ayrı ayrı açıklanmıştır. Tezin son başlığı olan sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılarak elde edilen bulguların sonuçları belirtilecektir.

BÖLÜM II

METODOLOJİ

“Yabancı Savaşçıların Evrimi: Suriye Savaşında Kafkasya Kökenli Yabancı Savaşçılar Örneği” başlıklı tezde, tarihi süreç içinde en fazla yabancı savaşçı akınlarından birine neden olan Suriye iç savaşında yabancı savaşçılar grupları içinden Kafkasya Kökenli Yabancı Savaşçılar (KKYS) ele alınmıştır. Ancak KKYS’in Suriye’de homojen bir yapıya sahip olmaması, bir kısmının DAEŞ saflarında bir kısmının ise rejime muhalif olan gruplarla birlikte bağımsız hareket ediyor olmasından dolayı, bir ayrıma gidilmek zorunda kalmıştır. Bu ayırım neticesinde DAEŞ’e katılan yabancı savaşçılar üzerinde saha çalışmasının yapılmasına dair elverişli koşulların sağlanmasındaki hukuki ve pratik zorluk göz önünde bulunarak, herhangi bir terör örgütü ile hareket etmeyen, kendi grup kimliği içinde homojen yapısını korumayı başaran bağımsız gruplardan, üyeleri ağırlıklı olarak Kuzey Kafkasya bölgesindeki Çeçenistan ve Dağıstan Özerk Cumhuriyetlerinden oluşan Ecnadul Kafkas grubuna mensup KKYS üzerinde bir araştırma yapılmıştır.

Suriye’de yaşanan farklı yabancı savaşçı gruplarına dair şu ana kadar çeşitli rapor ve makaleler yayınlanmıştır. Ancak yabancı savaşçı grupları arasında önemli bir yere sahip olan KKYS hakkında verilere dayanan kapsamlı bir saha araştırmasının yapılmamış olması, bu alanda bir ihtiyaç olduğu kanaatini doğurmuş ve teze zemin hazırlamıştır.

Tezde araştırma sorusu olarak “Kafkasya kökenli yabancı savaşçıların (KKYS) neden Suriye iç savaşına katıldıklarının” cevabı aranmaktadır. Daha önceki

yıllarda Sovyetler Birliği-Afganistan, ABD-Irak gibi benzer hatta daha geniş ölçekli çatışmalara KKYS'in katılımının sınırlı olduğu, ancak Suriye iç savaşına katılma noktasında çok daha fazla bir akış olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle KKYS'ı Afganistan ya da Irak savaşından çok daha fazla Suriye savaşına katılmaya hangi sebeplerin ittiği sorusunun cevabının tam olarak verilemediği düşünölmüştür.

Tezde öne sürölen hipotez, Rusya'nın Suriye iç savaşındaki rejim yanlısı siyasi ve askeri varlığının KKYS'in Suriye'ye gelmesinde çok önemli bir motivasyon unsuru olduğudur. Bu hipotezin test edilmesi için ise KKYS ile buldukları bölgede niceliksel araştırma yöntemlerinden olan anket çalışması yapılmasının en doğru yöntem olacağı tespit edilmiştir. Hipotezin bağımsız değişkeni Rusya'nın Suriye'deki siyasi ve askeri varlığıdır. Bağımlı değişken ise KKYS'in Suriye iç savaşına katılmasıdır.

Hipotezi destekleyici alt başlıklar olarak ise;

-Tarihsel süreçteki Rus-Çeçen ihtilaflarının KKYS'in Suriye'ye gidişlerindeki etkisi,

-Rusya'daki devlet baskısının Çeçenler üzerindeki olumsuz yansımaları,

-Rusya'nın silahlı gruplara kendi toprakları içinde kapasitelerini sınırlandırarak eylem alanı bırakmaması,

-Rusya'nın Kafkasya Emirliği'ne yönelik askeri operasyonları sonucunda silahlı gruplar içinde dağılmaların yaşanması öne çıkmaktadır.

Bu doğrultuda Suriye'de farklı gruplar içinde savaşan KKYS'in olmasından dolayı, terör örgütleri ile birlikte hareket etmeyen, ayrı gruplar halinde savaşan yapılar üzerinde saha çalışması yapılması tercih edilmiştir. Suriye'de muhalif

güçlerin yoğun olarak bulunduğu İdlip bölgesindeki KKYS'larla iletişime geçilmiştir. Anadolu Ajansı (AA) Suriye Masası ve İHH aracılığı ile uzun süredir Suriye'nin İdlip bölgesinde Rusya ve rejim güçlerine karşı savaşan ve DAEŞ'i tekfir eden Kafkasya kökenli yabancı savaşçılardan oluşan bir grubun lideri ve altı üyesi ile Suriye tarafında yaklaşık üç saatlik bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonrasında KKYS'ların komutanı, isimlerinin kullanılmaması ve savaş şartlarından dolayı kısa süreli bir çalışma olması koşuluyla anket çalışmasına katılmayı kabul etmiştir. Görüşme sonrasında, daha öncesinde hazırlanan anket formları grup liderine bırakılmıştır. Anketler, KKYS'lar tarafında İdlip'de doldurulmuştur.

Nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan anket çalışması kapsamında, 125 KKYS tarafından doldurulan ankete katılanlardan 91'i Çeçenistan, 12'si Dağıstan, 12'si Avrupa ve 10'u İnguşetya'dan geldiklerini belirtmiştir. Ankette KKYS'a akademik yazında tespit edilen Suriye'ye geliş nedenlerine dair altı nedenle birlikte tezde hipotez olarak öne sürülen şu gerekçeler yöneltilmiştir: Devlet baskısından dolayı Kuzey Kafkasya'da savaşma imkânının azalması, gençler üzerinde Vahabi/Selefi ideolojinin etkisi, DAEŞ'in Hilafet ilan etmesi, Kafkasya Emirliği'nin dağılması, cihat düşüncesi, Avrupa'dan Kuzey Kafkasya'ya geçiş zor olduğu için Suriye'de savaşmak ve Rusya'ya karşı Suriye'de savaşmak. Katılımcılara Rusça ve Türkçe sunulan anket Kaynakça bölümünün sonunda yer almaktadır.

Ankete katılanlardan işsizlik, eğitim seviyesi, maddi durum gibi Kafkasya coğrafyasının ortak sorunu olan noktalara dair ayrı bir veri istenmemiştir. Ayrıca katılımcıların halen devam eden bir savaş cephesinde olmaları ve ankete sınırlı zaman ve imkân ayırabileceklerini belirtmeleri nedeniyle sadece Suriye'ye neden savaşmaya geldiklerine dair ortaya çıkan gerekçelerden hangilerinin kendileri

üzerinde daha fazla etkisi olduğu sorulmuştur. Katılımcılara, kendilerine sunulan gerekçeler dışında başka bir neden ile hareket ettiklerini ileri sürüyorlarsa, bu nedeni ayrı bir başlıkta ifade edebilecekleri belirtilmiştir.

Ankette katılımcılara yöneltilen olası gerekçelerin cevaplanması noktasında “çok önemli, önemli ve önemsiz” seçeneklerini işaretlemeleri istenmiştir. Elde edilen veriler çeşitli sınıflandırmalar yapılarak 100'lük grafik sistemi ile grafiklendirilmiştir.

Tezde yabancı savaşçı, cihat gibi farklı tanımlamalar yapılan ifadeler yer almaktadır. Herhangi bir anlam karmaşası oluşmaması için, bu kelimelere tezde hangi anlamın yüklendiğini burada belirlemenin yararlı olacağı düşünülmüştür.

İlk olarak tezde en fazla kullanılan yabancı savaşçı adlandırması ile yabancı terörist savaşçı ayrımının yapılması gerekmektedir. Yabancı savaşçının tek ve bütüncül bir tanımlaması yoktur. Bu nedenle tezde akademik yazında bu yönde yapılan tanımlama çalışmalarından yararlanılarak ve bazı yeni argümanlar eklenerek ortaya çıkartılan şu tanımlama kullanılacaktır: Dini, siyasi ya da ideolojik bir dava için, vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu ülkenin dışındaki bir çatışma bölgesine giderek çatışmalara, terör örgütlerine ya da resmi güvenlik kuvvetlerine doğrudan katılan ya da dolaylı destek veren, herhangi bir maddi çıkar amacı gütmeyen ancak tercihe bağlı olarak yaşamını idame edebilmesi için asgari düzeyde maddi destek alabilmesi mümkün olan kişiye yabancı savaşçı denir.

Yabancı savaşçı tanımlaması 1900'lü yılların ortalarındaki İspanya İç Savaşı'ndan beri akademisyenlerin kullandığı bir tanımlama iken, son yıllarda özellikle DAESH'in ortaya çıkmasının ardından ve çok sayıda Avrupa ülkesinden bu terör örgütüne yoğun bir katılım yaşanması ile birlikte yabancı terörist savaşçı

kavramına ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu çerçevede BM Güvenlik Konseyi'nin 15 Ağustos 2014 tarihli 2170 sayılı kararı, yabancı terörist savaşçılar (YTS) olgusundan ilk kez bahseden karardır.

BM Güvenlik Konseyi, 24 Eylül 2014 tarihinde oybirliğiyle aldığı 2178 sayılı kararda ise YTS şu şekilde tanımlanmıştır: “İkamet ettiği veya vatandaşı olduğu bir ülkeden, başka bir ülkeye oradaki bir silahlı çatışmayla ilişkili olarak giden veya gitmeye teşebbüs eden kişi, terör eylemi gerçekleştirmek/planlamak/hazırlamak/iştirakçisi olmak ve terör eylemleri için eğitim almak veya vermek amaçlarından en az birine sahipse YTS'dir” (UN 2014).

Tezde, akademik yazında daha yaygın olarak kullanılan yabancı savaşçı tanımlaması kullanılmıştır.

Akademik yazında sıkça tartışılan cihat kavramı da tezde yer almaktadır. Cihat kavramının tezde kullanılan tanımlaması şu şekildedir: İslam dini uğruna, farklı bir coğrafyada Müslümanların korunması amacıyla silahlı destek vermek.

Tezde bazı kısıtlılıklar da bulunmaktadır. Bunların başında KKYS'ın Suriye'de kendi içlerinde de farklı gruplara dağılmış olmasından her biri ile görüşme imkânının bulunmamasıdır. Çünkü bu gruplardan bir kısmı DAESH terör örgütüne katılarak faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir. Bu gruplarla görüşme imkânı oldukça düşük olduğu için, sadece muhalif saflarda yer alan Ecnadul Kafkaz grubu ile görüşülebilmektedir. Diğer taraftan görüşme Suriye sınırları içinde gerçekleştirildiğinden ve hâlihazırda savaş devam ettiğinden dolayı, KKYS grubu üyeleri ile ayrıntılı bir anket çalışması yapılabilmesi gerek zaman gerekse mekansal şartlardan dolayı mümkün olmamıştır. Bu nedenle KKYS'a yönelik ankette sadece “Neden Suriye savaşına katıldıklarının” altında yatan gerekçeler yöneltilmiştir.

BÖLÜM III

KURAMSAL ÇERÇEVE

Tezin kuramsal çerçevesi radikalleşme ve şiddete varan radikalleşme temelinde oluşturulmuştur. Bu aşamada ilk olarak radikalleşme üzerine yapılan tanımlamalar ve akademik yazındaki birey ya da grubu radikalleşme sürecine iten nedenler incelenecektir. Ayrıca radikalleşme teorileri üzerinde durularak, neden itici ve çekici güçler teorisinin seçildiği açıklanacaktır. Daha sonra şiddete varan radikalleşme olgusu üzerinde durulacak ve grupları ya da bireyleri düşünsel düzeydeki radikalleşmeden şiddet kullanmaya sevk eden sürecin nasıl oluştuğu açıklanacaktır. Kavramsal ve teorik çerçeve oluşturulduktan sonra ise yabancı savaşçının tanımlanması, nasıl ortaya çıktığı ve genel bir yabancı savaşçı profilinin olup olmadığı tartışmasına girilecektir. Bu tartışmanın ardından yabancı savaşçıların motivasyonları ele alınarak öne çıkan etkenler belirtilecektir. Bu bölümde son olarak ise yabancı savaşçı mobilizasyonundan örnekler verilecektir.

3.1. Radikalleşme

Radikalleşme, yabancı savaşçı olgusunun altında yatan temel nedenlerin başında gelmektedir. Bu nedenle ilk olarak radikalleşmenin ne olduğu ve nasıl olduğunun açıklanması gerekmektedir. Fakat radikalleşmenin tek bir ortak tanımlaması yoktur. Bu konuda pek çok farklı tanımlama yapılmıştır.

Radikalleşme tanımlamaları içinden Gurr, McCauley ve Moskalenko, Wilner ve Dubouloz, McGregor ile Horowitz'in tanımlamaları ve modellemeleri ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte radikalleşme terörle ilgili akademik yazında daha farklı ele alınmaktadır. Radikalleşme başlığı altında ilk olarak akademik yazında öne çıkan adı geçen yazarların görüşleri açıklanacaktır. Daha sonra ise terör literatüründe radikalleşmeye nasıl yer verildiğine değinilecektir.

Bu başlıkta sonra ise radikalleşme teorilerinde öne çıkanlar ele alınarak, tezde kullanılacak olan itici ve çekici güçler teorisinin açıklaması ve neden seçildiği üzerinde durulacaktır.

Daha önce de belirtildiği üzere radikalleşmenin tek bir ortak tanımlaması yoktur. Araştırmacılar alanlarına göre yaptıkları farklı araştırmalardan yola çıkarak radikalleşme konusunda farklı bulguları elde edebilmektedir. Bu noktada yapılan temel ayırım bir şiddet eylemine başvurulup başvurulmamasıdır.

İlk olarak, Gurr radikalleşmeyi, sosyal/siyasi bir hedef için birleştikten sonra istenilen başarıya ulaşamaması sonucunda grup içindeki bazı bireylerin beklentisini karşılayamayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Gurr 1970, 17). İkinci olarak, McCauley ve Moskalenko radikalleşmeyi kavramsallaştırırken devlet ve devlet dışı aktörlerin çatışmaya hazırlanma süreçlerine değinerek, muhtemel bir savaş ya da çatışma sürecinde sıradan vatandaşların da radikalleşerek, karşı karşıya kaldıkları terör saldırısına tepki gösterdiğini belirtmektedir (McCauley ve Moskalenko 2008, 425). Wilner ve Dubouloz'a göre ise radikalleşme bireyin ya da grubun aşırı siyasi, sosyal ya da dini ideolojilere meyletmesini içeren bir süreçtir (Wilner ve Dubouloz 2010, 38).

McCauley ve Moskalkenko radikalleşme süreçlerinde sosyal grupların önemine işaret etmektedir. Buna göre radikalleşen farklı bireyler şu yönde bir grup psikolojisi altına girerler: Biz seçilmişleriz. Bize adil davranılmadı, haklarımız korunmadı ve destekte bulunulmadı (McCauley ve Moskalkenko 2011, 35). Bu yaklaşıma göre bireyleri radikal örgütlere iten faktörlere dair Tablo 3.1'deki gibi sınıflandırmaya gidilmektedir.

Siyasi nedenler	Batı'nın Ortadoğu'daki yıkıcı politikaları
Kişisel nedenler	Ayrımcılık
Sevgi	Sevdiği insanı yalnız bırakmama duygusu
Çözülme	Kötü bir olay sonucundaki psikolojik travma
Kaçış	Problemlerden ve istenmeyen geçmişten kurtulma
Statü ve macera isteği	Boşluktan kurtulmak için macera ve kimlik arayışı

Tablo 3.1. McCauley ve Moskalkenko'nun Bireyleri Radikal Örgütlere İten Faktörlere Dair Sınıflandırması

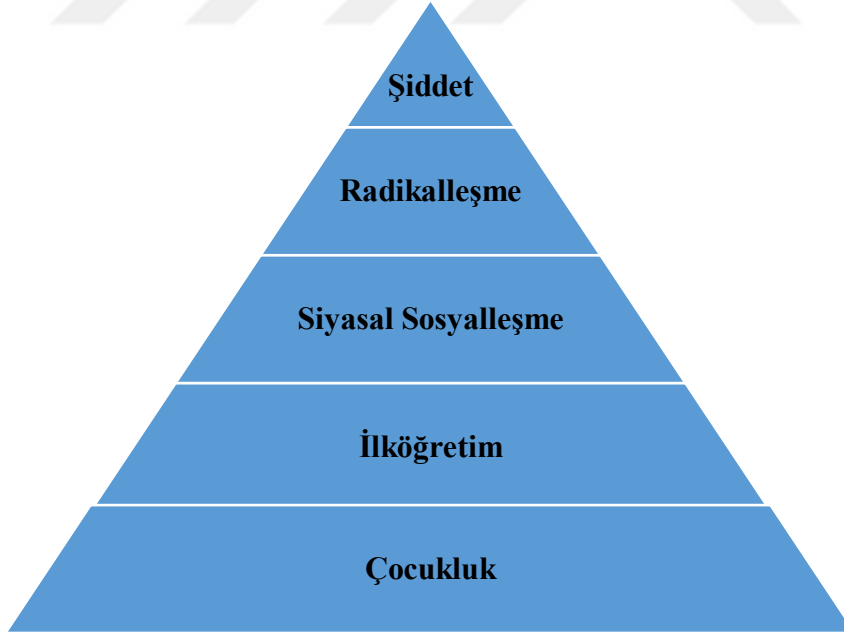
Üçüncü olarak, radikalleşme konusunda gruplara değil bireylerin kişiliğine odaklanan yazarlardan McGregor, kişilik zafiyeti, öfke, sürekli kaygı duyma gibi nedenler sonucunda bireylerin radikalleşebildiklerini belirtmektedir (McGregor 2015, 6). Dördüncü olarak, Horowitz ise radikalleşme konusunda etnik kimliğe vurgu yaparak, bir bireyin ya da grubun etnik kimliğinden dolayı haksızlığa uğradığı düşüncesi ile radikalleştirerek, çatışmaya dâhil olduğunu öne sürmektedir (Horowitz 1998, 7).

Terörizm literatüründe ise radikalleşme, genellikle “terör için elverişli ön koşulların ve zeminin oluşmasını sağlayan” süreçleri tanımlamak için

kullanılmaktadır (Mandel 2009, 107). Radikalleşme, yönetici kesimden bir grup/kişiyeye yönelik tepki ya da uygulanan bir politikaya itiraz ederek başlayıp, hem kişilerin hem de mevcut sistemin tamamen değiştirilmesi gerektiği fikrinden de beslenerek terörle sonuçlanan bir süreç olarak da ifade edilebilmektedir (Gurr 1970, 56). Başka bir ifadeyle radikalleşme, terörle sonuçlanabilecek görüşleri benimseyen insanların yarattığı bir olgudur (Sprinzak 1991, 55). Bu bakımdan radikalleşmenin istikrarlı şekilde ilerleyen değil, içinde birçok olağan dışı değişimi barındıran bir süreç olduğu söylenebilir.

Yılmaz'a göre, radikalleşmenin terörle neticelenen bir sürecin bir aşaması olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Şekil 3.1.'de gösterildiği gibi, beş safhanın üzerinde durulması yararlıdır: Çocukluk, ilköğretim, siyasal sosyalleşme, radikalleşme ve şiddetin benimsenmesi (Yılmaz 2014, 143).

Şekil 3.1. Terörle Neticelenen Radikalleşme Piramidi

Diğer bir ifadeyle ilk olarak kişinin kendisinden başlayan radikalleşme süreci daha sonra ise ailesi ve akrabaları, ardından arkadaş çevresi ve sosyal çevresi ile genişlemektedir (Çelik 2015, 105).

Ancak terör konusunda radikalleşmeye odaklanırken, her zaman radikalleşmeyi terörün bir ön safhası gibi görmek doğru değildir. Radikal düşünceye sahip olan her insan teröre başvurmayacağı gibi, terör eylemlerine katılan her bireyin de mutlaka bir radikalleşme sürecinden geçtiğini söylemek zordur. Burada farklı kişilerde farklı mekanizmalar farklı zaman dilimleri ve farklı durumlar için değişkenlik gösterebilmektedir (Bokhari 2006).

Yabancı savaşçı olgusunun şiddete varan radikalleşmenin bir sonucu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, radikalleşme teorilerinin yabancı savaşçı olgusunun açıklanmasında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Radikalleşme teorileri oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Bu alanda başlıca sosyal hareket teorileri ve çatışma teorilerinde ön plana çıkmaktadır. Sosyal hareket teorileri içinde öne çıkan Planlanmış Davranış Teorisi, Rasyonel Toplumsal Hareketler Yaklaşımı ve Yeni Sosyal Hareketler Teorisi öne çıkmaktadır. Çatışma teorilerinde ise hırs ve kinin etkisinin yoğun olduğu görülürken, Ayırım ve Baskı Teorileri ile Rejim Teorisi'nin de bu radikalleşme süreçlerinde etkili olduğu bilinmektedir. Bunların dışında, tezde KKYS'ın Suriye iç savaşına katılmalarını açıklamak için kullanılacak olan, ilk olarak göç literatüründe yer alan ancak daha sonra radikalleşme teorileri içinde de sıkça değerlendirilen "*İtici ve Çekici Güçler Teorisi*" son derece önemlidir.

Sosyal hareketler teorilerinde ilk olarak 1950'li yıllarda ortaya atılan Planlanmış Davranış Teorisi ele alınacaktır. Buna göre toplumsal hareketlerin ortaya çıkmasında içinde yoksunluk, nefret, adaletsizlik, hayal kırıklığı gibi unsurları barındıran kin önemli bir etkidir (McCarty ve Zald 1997, 1218). Bu duyguların

baskın unsur olarak ortaya çıkması sonucunda ortak bir hareketin meydana gelmesi kolaylaşmaktadır. Sosyal psikoloji merkezli olan bu teoride, herhangi bir olay karşısında bireyin takındığı kişisel tutum ile yakından tanıdığı bir kişinin hareketine karşı gösterdiği tutum ve bu süreçteki davranış kontrolü çok belirleyicidir (Nunkoo 2010, 32).

Sosyal hareketler teorilerinde değinilen ikinci teori ise 1960'lı yıllarda ortaya atılan Rasyonel Toplumsal Hareketler Yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre toplumsal hareketleri meydana getiren grupların ve bireylerin rasyonel olduğu kabul edilmektedir (Jenkins ve Perrow 1977, 259). Bu teoride bireylerin ve grupların çıkarlarına göre ne yapacaklarını belirlediği, bilinçli olarak kar-zarar hesaplaması yapıldığı ve bireyin toplumun ana unsuru olduğu kabul edilmektedir (Özen 2013, 44). Bu bağlamda toplumsal hareketlerin çıkar merkezli olduğu ve her hareketin kendine has amacına göre gereksinimlerini belirleyeceği savunulmaktadır (Özen 2013, 45).

Üçüncü olarak üzerinde durulan ve 1980'li yıllarda ortaya atılan Yeni Sosyal Hareketler teorisine göre, yeni sosyal hareketler, yerel bölgelerde ortaya çıkan tepkilerin ortak bir paydada buluşmasından oluşmaktadır (Demiroğlu 2014, 136). Buna göre 'eski' politikada öne çıkan güvenlik, işçi sınıfı hakları, ekonomi gibi konu başlıklarına kimlik, insan hakları ve demokrasi gibi yenileri eklenmiştir (Demiroğlu 2014, 137).

Etnik çatışma teorilerinin temelinde ise hırs ve kinin bulunduğu dair yaygın bir düşünce bulunmaktadır. Collier ve Hoeffler, üç farklı tip kincilik açıklamasında bulunarak, gruplar arası düşmanlık, siyasi dışlanmışlık ve intikam ayırımına gitmiştir (Collier ve Hoeffler 2000, 27). Bu noktada etnik çatışmalarda devlet ya da diğer aktörler arasında tarihsel geçmişe dayanan kinin olduğu, kimlik-bağımsızlık-inanç

gibi değerlerin önemli bir etken olduğu ve çatışmaların uzun bir zaman dilimine yayıldığı kaydedilmektedir (Collier ve Hoeffler 2000, 28).

Çatışma teorilerinde ise birinci olarak, devletlerin uyguladığı politikalar nedeniyle Ayırım ve Baskı Teorileri olarak tanımlanan yaklaşımda, iktidarı elinde tutan gücün, çoğunluk olduğu duygusundan hareket ederek azınlık gruplara yönelik baskıcı ve ayrımcı bir politika izlemesinin, etnik çatışmalara yol açacağı savunulmaktadır (Alanyalı 2014, 19).

İkinci sırada değinilen Rejim Teorisi ise devlet otoritesinin eksik olduğu durumlarda, ortaya çıkan güç boşluğu nedeni ile çatışmaların ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğunu öne sürmektedir (Stein 1976, 48). Özellikle kaos dönemlerinde ortaya çıkan sosyal ve ekonomik güçlüklerden dolayı toplumca önemli tahribatların yaşanma ihtimali oldukça yüksektir (Stein 1976, 49). Nitekim Hobbes da Leviathan adlı eserinde, otorite boşluğunda insanların sonsuz bir mücadele içinde olacaklarını ve zaten insanın da özü itibari ile kötü olmasından dolayı ortaya çıkacak kaos sonucunda şiddete başvurulacağını kaydetmektedir (Hobbes 2016, 123). Çatışmaları etkileyen bir diğer husus olarak ise rejimlerin ve uluslararası sistemin niteliği gelmektedir. Demokratik rejimlerde yönetimlerin daha fazla uluslararası hukuk ve insan haklarına hassasiyet gösterdiği, baskıcı rejimlerde ise adaletsizliğin daha yaygın olduğu savunulmaktadır (Rambotham 2005, 115).

Radikalleşme teorilerinden bir diğeri ise itici ve çekici güçler yaklaşımıdır. İtici ve çekici güçler yaklaşımı ilk olarak göç literatüründe kullanılmıştır. Ravenstein'in göçe dair ortaya koyduğu yedi etken ve diğer nedenler daha sonra Lee tarafından formüle edilmiştir (Ravenstein 1885, 43). Lee'nin formülüne göre göç sürecinde etkili olan dört temel faktör şöyle belirlemiştir: Çıkış yerine ilişkin

faktörler (itici etkenler), varış yerine ilişkin faktörler (çekici etkenler), araya giren engeller ve bireysel faktörler (Lee 1966, 49).

Lee'nin göçün nedenlerine dair ortaya koyduğu bu etkenler radikalleşme incelemelerinde de kullanılmıştır. Bireyin ya da grubun şiddete varan radikalleşme süreçleri incelendiğinde kendisinden ya da bulunduğu ortamdan kaynaklanan etkenler kadar, karşı taraftan kaynaklı unsurların da önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Konuyu bu çerçevede ele alan Khalil ve Zeuthen itici faktörleri “yapısal”, çekici faktörleri ise “bireysel” başlıkları altında sınıflandırmıştır (Khalil ve Zeuthen 2016, 25).

Bu tanımlamada yapısal faktörlerin içine baskı, yolsuzluk, eşitsizlik, işsizlik, ayrımcılık, kimlik grupları arasındaki tarihsel düşmanlık ve diğer ülkelere yapılan dış devlet müdahaleleri konulmuştur (Khalil ve Zeuthen 2016, 27). Bireysel faktörlere ise amaç arayışı, macera, aidiyet, kabul arayışı, statü, maddiyat, silahlı gruplardan duyulan korku, cennet beklentisi gibi ödüller yerleştirilmiştir (Sönmez 2017, 9). Söz konusu bu sınıflandırmada fırsat verici/kolaylaştırıcı faktörler olarak ise aşırı akıl hocaları, internet ağları üzerinden erişim, sosyal bağlar, devlet etkisinin azlığı ve aile desteğinden yoksunluk gösterilmiştir (Sönmez 2017, 10).

İtici Faktörler(Yapısal)	Çekici Faktörler(Bireysel)	Kolaylaştırıcı Faktörler
Baskı	Statü ve macera arayışı	Devşirenler
Yolsuzluk	Cennet motivasyonu	Kitle iletişim araçları
İşsizlik	Amaç-dava	Başarısız devletler
Eşitsizlik		
Kimlik		
Yabancı nüdahalesi		

Tablo 3.2. İtici ve Çekici Güçler Teorisi

İtici ve çekici güçleri, yapısal ve bireysel olarak sınıflandırmak her zaman doğru sınıflandırmanın yapılmasını sağlayamamaktadır. KKYS konusundan hareket edildiğinde, Rusya’da Çeçenleri şiddete varan radikalleşme ve yabancı savaşçı olmaya iten temel itici güçlerden birinin devlet şiddeti olduğu öne sürülmektedir. Bu durumda itici gücün, yazarın belirttiği gibi, bireysel olmaktan çıktığı ve yapısal bir kimliğe büründüğü görülmektedir. Bu nedenle tezde yapısal/bireysel faktörler yerine, itici/çekici güçler sınıflandırması kullanılacaktır.

Tezde KKYS’in Suriye iç savaşına katılım nedenlerinin açıklanmasında “*İtici ve Çekici Güçler Teorisi*” kullanılacaktır. Bu teorinin kullanılmasındaki en önemli unsur, diğer teorilerle KKYS’in mobilizasyonunun tam olarak açıklanamamasıdır. Çünkü KKYS’in buldukları coğrafyadan Suriye’ye gelmelerine neden olan tek bir sebep yoktur. Birbirini tetikleyen çok farklı etkenler ve motivasyonlar söz konusudur. İtici ve Çekici Güçler Teorisi’nin yaptığı sınıflandırma, bu mobilizasyonun açıklanabilmesinde en işlevsel seçenek olarak değerlendirilmiştir.

KKYS’ların Suriye iç savaşına katılması nedenleri sınıflandırıldığında, itici ve çekici güçler başlıkları altında dengeli bir dağılım ortaya çıkmaktadır. Bazı noktalarda ise bir nedenin hem itici hem de çekici faktör olarak sınıflandırılması gerekmektedir. Bu noktada tezde KKYS’ların Suriye iç savaşına katılma nedenleri olarak ileri sürülen 7 temel gerekçe, itici ve çekici güçler yaklaşımı çerçevesinde Tablo 3.3.’de sınıflandırılmıştır:

İtici Faktör	Devlet baskısından dolayı Kuzey Kafkasya’da savaşma imkânının daralması
İtici Faktör	Vahabi-Selefi ideoloji
Çekici Faktör	DAEŞ’in Hilafet ilanı

İtici-Çekici Faktör	Cihad etmek
İtici Faktör	Kafkasya Emirliği'nin dağılması
Çekici Faktör	Suriye'de Rusya'ya karşı savaşmak
Çekici Faktör	Avrupa'dan Kuzey Kafkasya'ya savaşmak için geçiş zor olduğundan, Suriye'de Rusya'ya karşı savaşmak

Tablo 3.3. İtici ve Çekici Güçler Teorisinin KKYS İçin Kullanımı

Bu bölüme kadar ilk olarak radikalleşme ve şiddete varan radikalleşme literatüründe öne çıkan modellemeler ve tanımlar anlatıldıktan sonra, radikalleşme teorileri arasında öne çıkan sosyal kimlik ve etnik çatışma teorilerine değinilmiştir. Daha sonra ise tezde KKYS'in açıklanması için yararlanılacak olan “İtici ve Çekici Güçler Teorisi”nin neden seçildiği açıklanmıştır. Bu temel kavramsal ve kuramsal açıklamalar yapıldıktan sonra aşağıda yabancı savaşçı olgusuna geçilmektedir.

Yabancı savaşçı olgusunda radikalleşmenin bir sonraki aşaması şiddete varan radikalleşmedir. Burada birey ya da grup düşünsel zemindeki radikalliğin yetersiz olduğunu benimseyerek, şiddet eylemine başvurmaya başlamaktadır. Bu nedenle bir sonraki başlıkta şiddete varan radikalleşmenin temel unsurları ele alınacaktır.

3.2. Şiddete Varan Aşırıılık

Yabancı savaşçı olarak ele alınan bir kişinin, belli sebeplerden dolayı yaşadığı bölgeden ayrılarak silahlı bir çatışmaya katılmış olması gerektiğinden dolayı, bir şiddete varan aşırıılık süreci yaşamış olması beklenir. Bu süreç bazılarında çok kısa olabileceği gibi, bazılarında daha uzun bir zaman alabilmektedir.

Tıpkı radikalleşmede olduğu gibi şiddete varan aşırıılığa dair akademik yazında da öne çıkan modellemeler bulunmaktadır. Bu başlıkta söz konusu

modellemeler içinde Borum, Moghaddam, Precht, Silber ve Bhatt'ın modellemeleri incelenecektir.

Yukarıda belirttiğimiz üzere şiddete varan aşırıcılık çalışmalarında farklı modellemeler yapılmaktadır. Ele alacağımız birinci modellemede Borum kin, adaletsizlik, hedef niteliği ve eyleme evrilme olmak üzere dört aşamalı bir model sunmaktadır (Borum 2013, 8). Burada şiddete varan aşırıcılık maruz kalan bireyin terör eylemini gerçekleştirmesinde sosyal çevreye ya da düzene duyulan kin ve öfke birinci sırada gelmektedir. Bu kin ve öfke bir sonraki aşamada bireyin ya da grubun kendisine adaletsiz davranıldığı duygusuna evrilmekte ve karşı taraf hedef haline getirilmektedir. Son aşamada ise geriye kalan tek şey şiddet eylemini gerçekleştirmektir (Borum 2013, 9).

İkinci modellemede ise Moghaddam “terörizme merdiven” metaforu ile altı basamaklı bir şiddete varan aşırıcılık modellemesini ortaya koymaktadır (Moghaddam 2015, 165). Buna göre; birinci basamakta maddi şartların psikolojik yorumu, ikinci basamakta adaletsiz muameleyle savaşmak için algılanan düşünce, üçüncü basamak saldırı halini alma, dördüncü basamak ahlaki sorumluluk, beşinci basamak kategorik düşünceyi daraltma ve terör organizasyonunun meşruluğunu kabullenme, son basamak ise terörist saldırıdır (Moghaddam 2015, 166). Bu modellemede birey ilk olarak bir sorunu hafifletmek ve durumu düzeltmeye çalışmak duygusuyla hareket etmektedir. Düşman olarak algılanmaya başlanan birey ya da gruba yönelik bu öfke artışı aşırıcı ideolojilere ve terör gruplarına sempati duyulmasına yol açar. Bu sempati aşırılıkçı gruba üye olmakla devam eder ve sonunda terör eylemi gerçekleşir (Moghaddam 2015, 167).

Üçüncü modellemede Silber ve Bhatt dört aşama ile bireyin radikal cihatçı Selefizme giden süreci açıklanmaya çalışmaktadır (Silber ve Bhatt 2007, 21). Bu

noktada birinci aşama radikalleşme öncesi dönem, ikincisi kendini kimliklendirme ve sonra ise endoktrinasyon ve cihat yer almaktadır (Silber ve Bhatt 2007).

Burada üzerinde duracağımız dördüncü modelleme Precht tarafından şekillendirilmiştir. Dört aşamalı bu modellemede ise birinci aşamada radikalleşme öncesi durum, ikinci aşamada dönüşüm ve radikal İslamla kimliklenme, üçüncü aşamada endoktrinasyon ve artan grup bağı, dördüncü aşamada terör eylemi yer almaktadır (Precht 2007, 46). Bu modellemede Avrupa'daki militarist radikal İslam açıklanmaya çalışılırken, arka plan faktörler, tetikleyici faktörler ve fırsat açısı faktörler olmak üzere üç başlı bir motivasyon ayırımına da gidilmektedir ((Precht 2007, 47). Arka plan faktörler arasında dini ideoloji, sosyal entegrasyondan uzak kalma, ayrımcılık gibi etkenler bulunurken, tetikleyici faktörler arasında ise karizmatik lider, somut olaylar yer almaktadır (Borum 2011, 43).

Şiddete varan aşırıcılık sürecinde akademik yazında öne çıkan modellemeler bu bölümde ana hatları ile ele alınmıştır. Modellemelerin hepsinde kin ve adaletsizlik duygusunun ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kavramsallaştırmaların ardından bireylerin yabancı savaşı olma sürecine dair etkenler incelenecektir.

3.3. Yabancı Savaşı Tanımı

İlk olarak şunu belirtmek gerekir ki yabancı savaşı konusunda üzerinde ortak uzlaşa sağlanmış olan tek bir tanımlama söz konusu değildir. Birçok farklı etken zaman içinde tanımlamaların genişletilmesine ya da daraltılmasına neden olmuştur. Bu tanımlamalar içinde Malet, Byran, Mendelshon, Hegghammer, Rich ve Conduit, Moore ve Tumely, Yalçınkaya'nın çizdiği çerçeveler ön plana çıkmaktadır. Bu başlıkta söz konusu tanımlamaların özellikleri üzerinde durulacaktır.

David Malet, iç savaşlarda (çatışmalarda) ayaklanmaya dâhil olan ve çatışan devletle vatandaşlık bağı olmayanları yabancı savaşçı olarak belirtmiştir (Malet 2009, 9). Malet'in tanımında teröristler, savaş mütahhitleri ve yabancı lejyonları, yabancı savaşçı kapsamında yer almamaktadır (Malet 2009, 10). Ian Byran'ın yabancı savaşçı tanımı ise şu şekildedir. "Evlerinden ayrılıp kendi toprakları dışında bir amaç ya da kimlik için savaşanlar" (Bryan 2010, 119). Barak Mendelshon yabancı savaşçı tanımlamasında çatışmaya katılan bireyin o ülke ile vatandaşlık bağı olmaması gerekliliğine dikkat çekmektedir (Mendelsohn 2011, 191).

Thomas Hegghammer ise yabancı savaşçı tanımlamasında dört temel kriterden hareket ederek, bu kriterleri şu şekilde sıralamıştır: "Bir kalkışma hareketine katılmak ve faaliyetlerine dâhil olmak; çatışan devletle vatandaşlık ya da akrabalık bağı olmamak; resmi bir askeri organizasyona üye olmamak, herhangi bir ücret almamak" (Hegghammer 2010, 58). Burada özel paralı askerleri ve anavatanına geri dönen diaspora üyeleri yabancı savaşçı statüsüne alınmamıştır. IŞİD'in ortaya çıkışı sonrası yayınladığı çalışmasında ise yazar tanımı şu şekilde geliştirmiştir. "Herhangi bir düşmana karşı terörist faaliyetler dâhil olmak üzere herhangi bir askeri faaliyette katılmak için Batıyı terk eden ya da terk etme kararı almış kişileri" (Hegghammer 2013, 8). Ben Rich ve Dara Conduit ise çalışmalarında Hegghammer'in birinci tanımlamasındaki dört temel unsura bir yenisini daha eklemişlerdir. Sünni İslam'a bağlı olmak (Rich ve Conduit 2014, 114).

Cerwyn Moore ve Paul Tumely ise yabancı savaşçılara dair şu tanımlamayı kullanmaktadır: "Yerel ya da bölgesel olmayan, din akrabalık ya da ideolojik motivasyonla hareket eden, silahlı çatışmalara katılmak için çatışma bölgesine giren kişi" (Moore ve Tumely 2008, 422). Borum-Fein ise Malet-Hegghammer'in yabancı savaşçı tanımlamalarında, "bir çatışma ya da kalkışmaya dâhil olunması" şartına

değinererek, terör ya da kalkışma hareketlerine karışan kişilerin silahlı çatışmalara doğrudan müdahil olma işlevinin dışında farklı pozisyonlarda da faaliyet gösterebileceklerine dikkati çekmektedir (Borum ve Fein 2016, 250). Bu noktada yazarlar herhangi bir kalkışmaya destek veren ve genel kabul gören tipolojide şu dört noktaya vurgu yapmaktadır: 1. Savaş ya da çatışmaya doğrudan katılma, 2. saldırının planlanması ve saldırıda kullanılacak silah ve patlayıcıların hazırlanması safhasında operasyonel destek sağlama, 3. medya stratejisinin belirlenmesi, para tedariki, eleman temini gibi konularda intikal desteği sağlama, 4. iletişim araçları, ulaşım, mali destek, gıda ihtiyacı gibi konularda lojistik destek sağlama (Borum ve Fein 2016, 251). Bu noktada çatışma bölgesine gitmesine fakat silahlı çatışmaya katılmamış olmasına rağmen, dolaylı yoldan yabancı savaşçılara destek verenlerin bu tanımın içine girip girmeyeceği tartışması gündeme gelmektedir. Konuya dair tartışmalı olan diğer bir nokta ise yabancı savaşçı olarak tanımlanacak kişilerin fiziksel olarak çatışma bölgesine girip girmemesi ile ilgilidir. Haldun Yalçinkaya (2015, 9) ise yabancı savaşçıları şöyle tanımlamaktadır:

Taraflardan herhangi biri ile vatandaşlık ya da akrabalık bağı olmayan, yabancı bir ülkeden çatışma bölgesine giden, maddi bir kazanç elde etmeden kendine göre bir davayı güderek bir iç çatışma, kalkışma ya da terörist faaliyette bulunan bir gruba ya da orduya katılan kişi.

Yabancı savaşçı tanımlamalarının kapsamındaki farklılıklar konunun hala net bir çerçevesinin çizilemediğini göstermektedir. Tablo 3.4.'de konuya dair yazarların yabancı savaşçı kapsamına aldığı özellikler işaretlenmiştir.

	Malet	Rich ve Condit	Byran	Mendelshon	Hegghammer	Moore ve Tumely	Borum ve Fein	Yalçinkaya
Kalkışma, iç savaşa katılmak	√	√	√	√	√	√	√	√

Vatandaşlık bağı olmamak	√	√	√	√	√	√	√	√
Akrabalık bağı olmamak					√			√
Ücret almamak	√	√	√	√	√	√	√	√
Davası olmak			√			√		√
Resmi orduya katılmamak					√			

Tablo 3.4. Yabancı Savaşçı Tanımlamalarına Dair Yazarların Argümanları

Görüldüğü üzere, bazı yazarlar diaspora üyelerini yabancı savaşçı olarak kabul ederken, bazıları ise diaspora üyelerinin bu kategorinin dışında tutulması gerektiğini kaydetmektedir. Bununla birlikte yeni terör örgütleri ve yeni yabancı savaşçı dalgaları ortaya çıktıkça tanımlamaların kapsamında da değişiklikler olduğu gözlemlenmektedir. Konunun net olarak tespit edilememesi ve değişen durumlara göre yeni tanımlamalara gidilmesi ise bu alandaki araştırmacıların çalışmalarını daha zorlu bir hale getirmektedir.

Bu noktada tezde şu tespitler üzerinden hareket edilerek bir tanımlamanın yapılmasının daha doğru olacağı savunulmaktadır. Yabancı savaşçıların çatışma bölgesindeki gruplarla bir akrabalık bağı olması, onu bu tanımlamanın dışına çıkartmamaktadır. Çünkü akrabalık bağı yabancı savaşçı olarak değerlendirmenin önünde bir engel teşkil edecekse, ideolojik, dini ya da siyasi olarak kendisini çatışma bölgesindeki gruplara yakın görmesinin de bir engel teşkil etmesi gerektiği düşünülmektedir. Hatta bu bağlar birçok defa akrabalık bağından daha güçlü bir motivasyon unsuru olmaktadır.

Diğer taraftan yabancı savaşçı tanımlamasında bir dini kimlik ayırımına gitmek, literatürdeki örnekler göz önünde bulundurulduğunda doğrulanmamaktadır. Farklı dinlere mensup kişilerin yabancı savaşçı olabildikleri görülmektedir. Bu

konudaki önemli ayrımlardan biri de yabancı savaşçıların ücret alıp almaması noktasındadır. Çünkü yabancı savaşçıların özel askeri/güvenlik şirketi çalışanlarından ayrılmasında bu faktör son derece önemlidir. Genel kabul yabancı savaşçıların bir ücret almaması gerektiği noktasında olsa da burada bir ayrıntıyı da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Herhangi bir maddi ücret beklemeden çatışmalara katılan yabancı savaşçıların da gittikleri ülkelerde asgari düzeyde geçimlerini sağlayabilmeleri için bir maddi kaynak ihtiyacı hissetmeleri zaruridir. Eğer yabancı savaşçılara asgari düzeydeki bu maddi yardım çatışma bölgelerinde katıldıkları gruplar, terör örgütleri ya da resmi güvenlik güçleri tarafından verilirse, bu mali yardımı almanın onu yabancı savaşçı kategorisinin dışına çıkartmaması gerektiği savunulmaktadır. DAES'in örgüt mensuplarına aylık belli oranda bir ücret verdiği kaydedilmektedir. Eğer DAES'e katılan bir yabancı savaşçının aldığı bu ücret onu bu kategoriden çıkartacaksa, DAES içinde yabancı savaşçı varlığından söz etmek de oldukça zorlaşacaktır.

Söz konusu gerekçelerden dolayı çalışmamızda şu tanımlama çerçevesinden hareket edilecek ve bu kapsam üzerinden yabancı savaşçılar değerlendirilecektir: Dini, siyasi ya da ideolojik bir dava için, vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu ülkenin dışındaki bir çatışma bölgesine giderek çatışmalara, terör örgütlerine ya da resmi güvenlik kuvvetlerine doğrudan katılan ya da dolaylı destek veren, herhangi bir maddi çıkar amacı gütmeyen ancak tercihe bağlı olarak yaşamını idame edebilmesi için asgari düzeyde maddi destek alabilmesi mümkün olan kişiye yabancı savaşçı denir.

Yabancı savaşçı tanımlamasındaki tartışmalara değinildikten ve tezde kullanılacak yeni yabancı savaşçı tanımlaması ifade edildikten sonra, yabancı savaşçıların nasıl ve ne zaman ortaya çıktığına değinilmesi gerekmektedir.

3.4. Yabancı Savaşçuların Ortaya Çıkışı

Akademik yazında yabancı savaşçuların ortaya çıkışı 19. yüzyıla dayandırılmaktadır (Yalçınkaya 2017, 31). 20. yüzyıla gelindiğinde özellikle 1979-1989 Sovyetler Birliği-Afganistan, 2003 Amerika-Irak ve 2011'den beri devam eden Suriye iç savaşında kendisini daha fazla göstermeye başlamıştır. Terör örgütü El-Kaide'nin 11 Eylül'de ABD'de ikiz kulelere gerçekleştirdiği terör saldırısı da yabancı savaşçuların akademik yazında daha sık ele alınmasında önemli bir dönemeç teşkil etmiştir.

Bu başlıkta yabancı savaşçuları ortaya çıkaran tarihsel süreç üzerinde bazı tespitler yapıldıktan sonra, bu süreçte ulus aşırıcılık, kimlik ve sosyal inşa, iç savaşlar ve aidiyet siyaseti gibi unsurların etkisi üzerinde durulacaktır.

Westfalya Barışı'nın ardında modern devletlerin 17. ve 18. yüzyılda ortaya çıkmasıyla birlikte ordular devletlerin ayrılmaz bir parçası konumunu almıştır (Pierson 2016, 32). Bu dönemde meydana gelen Amerikan ve Fransız devrimleri, tebaanın vatandaşa dönüşmesinde önemli etki yaratarak, devleti korumak için silahlı mücadeleye dâhil olmayı vatandaşlığın bir gerekliliği saymıştır (Segal 2015, 26). Devlet yapılanmalarında oluşan dönüşüm ulus devletlerin kurulmasıyla devam etmiştir. Akademik yazında söz konusu ulus devletlerin belirmeye başladığı 19. yüzyıl sonrasını, yabancı savaşçuların da ortaya çıkışı için milat kabul etme eğilimi bulunmaktadır. Bunun ana nedeni olarak ise, vatandaş ordularının bu tarihlerden itibaren belirmeye başlaması gösterilmektedir (Yalçınkaya 2015, 32).

Vatandaş ordularının meydana gelmesiyle devletlerarası ve iç savaşlarda çatışan tarafların kimliği belirginleşmiştir. Bu belirginleşme dışarıdan çatışmalara ve savaşlara katılan grupların da tanımlanması ihtiyacını beraberinde getirmiştir. 19.

yüzyılda meydana gelen Yunan İsyanı, 20. yüzyıldaki İspanyol İç Savaşı, Arap-İsrail Savaşı, Sovyetler Birliği-Afganistan Savaşı, Afrika'daki çatışmalar, Irak Savaşı ve son olarak Suriye İç Savaşı'na farklı coğrafyalardan dâhil olan yabancı savaşçılar, bu tanımlama ihtiyacında önemli bir etken olmuştur (Yalçınkaya 2015, 32).

1980'li yıllardan 2010'a kadar Bosna Hersek'ten Filipinlere kadar olan geniş bir coğrafyada 10 bin ila 30 bin arasında sadece Müslümanların dâhil olduğu yabancı savaşçı hareketliliği yaşanmıştır (Hegghammer 2010, 58). 1945-2010 yılları arasındaki Müslüman dünyada meydana gelen çatışmalardaki yabancı savaşçı akımını inceleyen Hegghammer, 1967 İsrail, 1975,1990 Lübnan, 1978-1992 Afganistan, 1992-1995 Bosna, 1992-1997 Tacikistan, 1991 Cezayir, 1994 Çeçenistan, 1968 Filipinler, 1989 Keşmir, 1991-1995 Somali, 1992-2001 Afganistan, 1998-1999 Kosova, 1998-2000 Eritre, 2000 Filistin, 2001 Afganistan, 2003 Irak, 2006 Somali ve 2007 Lübnan'da yaşanan çatışmalarda yabancı savaşçı hareketliliğinin yaşandığını tespit etmiştir (Hegghammer 2010, 60). Bu savaşlara Orta Doğu, Amerika, Kuzey Afrika, Avrupa ve Uzak Doğu gibi farklı coğrafyalardan binlerce yabancı savaşçının katıldığı görölmektedir.

Arap Baharı'nın ardından Suriye'de 2011'de patlak veren iç savaş, 2012'den itibaren yabancı savaşçılar için adeta bir mıknatıs haline gelmiştir. ABD Senatosu raporuna göre 2012'den beri 100 farklı ülkeden 40 binden fazla yabancı savaşçı Suriye iç savaşına katılmak için bölgeye gelmiştir (US Senate, 2018). CIA ise 2016'da DAESH saflarındaki savaşçı sayısının 33 binden 18-22 bin aralığına düştüğünü açıklamıştır (CIA 2016).

New York merkezli The Soufan Group Strateji Araştırma Merkezi'nin 2014 ve 2015'de yayımladığı "Suriye ve Irak'taki Yabancı Savaşçılar Raporu"na göre, 2014'te 12 bin olarak tahmin edilen Suriye'deki yabancı savaşçı sayısının, Aralık

2015 itibarıyla 27 bin ile 31 bin arasında olduğu belirtilmektedir (Barrett 2015, 7). 2016'da ise bu rakamda azalma olmadığı kaydedilmektedir. Hegghammer mevcut literatürün son dönemdeki artan bu yabancı savaşçı sayısı sorusuna cevap bulmakta yetersiz kaldığını, çünkü bu çapta bir çalışmanın yapılmadığını kaydetmektedir (Hegghammer 2013, 21).

Yabancı savaşçı olgusu özellikle El-Kaide'nin 11 Eylül saldırısından sonra akademik yazında daha sık gündeme gelmeye başlamış olmasına rağmen, bu konudaki mevcut literatür, her geçen yıl artan yabancı savaşçı mobilizasyonunu açıklamaya yeterli değildir. Bu konudaki boşluğun temel sebeplerinin başında ise yabancı savaşçı olgusunun yerel isyancılarla uluslararası teröristler arasında bir noktada kaybolmuş olması gelmektedir (Hegghammer 2013, 28).

Konuyla ilgili ulus-aşırıcılık konusunda mevcut iç savaş literatüründe yabancı savaşçıların temel motivasyonları hakkında bilgi edinmek mümkün ise de, söz konusu literatür ağırlıklı olarak isyancılara karşı yabancı devlet desteği, bağımsız global aktivistler ve sürgündeki isyancılara yoğunlaşmaktadır (Rosenau 1964, 43). Sosyal hareketler literatürü ise daha çok şiddet içerikli olmayan durumları ele almaktadır (Degenne ve Forse 2000, 226). Radikalleşme literatürü ise şiddete varan radikalleşme noktasında yabancı savaşçıların farklı coğrafyalardaki çatışmalara katılmasına neden olan faktörler üzerinde daha fazla veri sunmaktadır.

İç savaşların en önemli özelliklerinden birisi olarak savaşın öngörülenden daha fazla sürmesi halinde dışarıdan müdahale olasılığının da giderek artması gösterilmektedir (Rosenau 1964, 42). Özellikle Soğuk Savaş'ın ardından devlet dışı aktörlerin daha fazla söz sahibi olması asimetrik savaşların yaşanmasına neden olmuştur (Yalçınkaya ve Türkeş 2008, 56). Bu bağlamda savaşlara dışarıdan müdahalede bulunan güçler yasal devletler olabildiği gibi yasadışı aktörler de

olabilmektedir. Ayrıca devletlerin kendisine yönelik herhangi bir ayaklanma ya da isyan hareketini bastıramaması halinde müttefik olarak tanımladığı ülke ya da uluslararası örgütlerden yardım istemesi gibi, isyancı grupların da farklı coğrafyalardan kendilerine destek vermesi için savaşçı çağırdığı gözlemlenmektedir (Yalçınkaya ve Türkeş 2008, 60).

Yabancı savaşçıların nasıl ortaya çıktığının açıklanmasında kimlik ve sosyal yapı inşasından da yararlanılmaktadır. Çünkü insanların genel olarak kendi davranışlarına başkaları tarafından gelen tepkilerden hareket ederek yön verdikleri öne sürülmektedir. Bu durumda da sadece bireysel çıkarların, sosyal davranışları çözümlemede yetersiz olduğu vurgulanmaktadır (Degenne ve Forse 1999, 4). Böylece bireylerin kişisel tercihlerinde sosyal yapıların önemli bir etkisi olduğu sonucuna varmak mümkündür.

Yabancı savaşçı olma güdüsünü tetikleyen bir başka etken ise kimliktir. Yabancı savaşçıların bir başka ülkede savaşan bazı grupları kendi kimliğine yakın görmesi, adeta çekici bir faktör etkisi yaratmaktadır. Nitekim sosyal kimlik teorisi açısından da bireylerin, kendilerini içinde buldukları ya da dahil olmak istedikleri gruptaki statülerine göre tanımladıkları dikkate alındığında, kimliğin ne kadar önemli olduğu daha kolay anlaşılabilir (Stets ve Burge 2000, 230). Özellikle bireylerin etnik ve mezhepsel bağlarının, vatandaşlık bağından daha güçlü olduğu durumlarda söz konusu etki daha yoğun hissedilmektedir (Malet 2009, 36). Bu noktada özellikle diaspora kimliği (diaspora kimliği ulus-aşırıılık tanımında da yer almaktadır) ve dini aidiyet yabancı savaşçıların ortaya çıkışında önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir (Shain 2007, 33).

Söz konusu aidiyet siyaseti ise devletlerin ve devletler arasındaki resmi ilişkilerin üzerinde bir konuma sahiptir (Brinkerhoff 2009). Benzer konum dini

kimlikte de karşımıza çıkmaktadır. Ümmet bilinci¹, tüm Müslümanları birbirine bağlayan, devletler ötesi bir tutkal vazifesi görmektedir. İslam dinindeki cihat anlayışı, herhangi bir ülkede ezilen, zulüm gören Müslüman varsa, diğer Müslümanların da o gruba yardım etmesini gerektirir. Ancak bu noktada İslam'ın farklı mezhepler tarafından yorumlanışına göre cihat kavramındaki öncelikler değişmektedir. Örneğin Selefi akideye göre bir ülkede zulüm gören ya da savaş durumunda olan Müslümanlara farklı coğrafyalarda yaşayan Müslümanların destek vermek için o ülkeye giderek savaşa katılması “farz” olarak kabul edilirken, İmam Ebu Hanife geleneğinden Sunni gelenekte böyle bir durumda cihat etmek, ilk aşamada savaş altında olan Müslümanlar için farzdır. Eğer savaş altında olan Müslümanlar cihat görevini yerine getiriyorsa, diğer Müslümanların da bu savaşa katılması farz değildir (Azzam 2017, 155).

Ancak yabancı savaşçıların ortaya çıkışında din ve etnik temelin dışında farklı ideolojik bağların ve aidiyetlerin de etkisi söz konusudur (Ranstorp 1996, 52). Ancak din ve etnik kimliğin dışındaki ideolojik birliktelikler de farklı coğrafyalarda birbirini hiç tanımamış olan insanları bir araya getirme gücüne sahiptir. Örneğin 1930'larda İspanya İç Savaşı'nda devşirenler, anti-faşist ideolojiyi öne çıkararak yabancı savaşçıları etkileyebilmiştir (Malet 2013, 26).

Görüldüğü üzere yabancı savaşçıların ortaya çıkışında uzun bir tarihsel arka plan mevcuttur. Ayrıca birçok farklı unsur bireylerin ve grupların yabancı savaşçı olma motivasyonuna katkı sağlamıştır. Süreç içinde oluşturulan bu zemin, yabancı savaşçı profilinin belirlenmesi konusunda araştırmacılara yardımcı olmaktadır. Şimdi

¹ Ümmet; Hz. Muhammed'e inanarak, onun yaptıklarını ve söylediklerini uygulayarak çevresinde toplanan Müslümanların tümüne denmektedir.

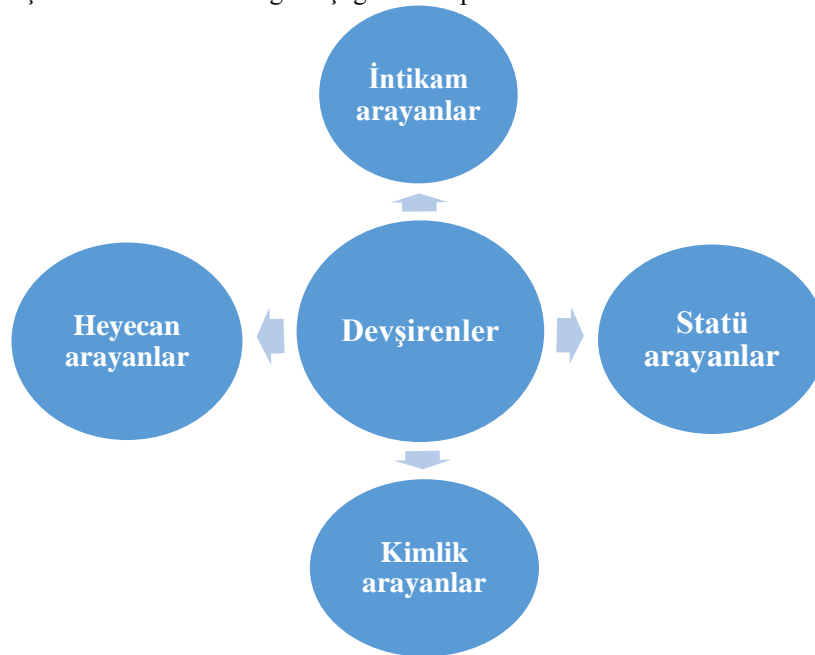
bu zemin üzerinden yabancı savaşıçı profilinin nasıl meydana geldiği ve çerçevlendirildiği anlatılacaktır.

3.5. Yabancı Savaşıçı Profili

Yabancı savaşıçıların tanımlanmasında tek ve bütüncül bir yaklaşım bulunmamaktadır. Ancak yabancı savaşıçı profilinin oluşturulması çabalarında Malet, Hegghammer, Borum ve Fein'in tespitleri ön plana çıkmaktadır. Tezde yabancı savaşıçı profilinin açıklanmasında bu yazarların tespitlerinden yararlanılmıştır.

Yabancı savaşıçıların tanımlamasında olduğu gibi profili noktasında da tek ve bütüncül bir örneklem bulunmamaktadır. Akademik yazın yabancı savaşıçı profilinin içine birden çok bağımsız etkenin girdiğini göstermektedir. Bu noktada yabancı savaşıçıları devşirenlerin (*recruiter*) aradığı temel özellikler bir veri sunmaktadır. Buna göre devşirenler Şekil 2'de gösterildiği gibi 4 tip üzerine yoğunlaşmaktadır: İntikam arayanlar, statü arayanlar, kimlik arayanlar, heyecan arayanlar (Borum ve Fein 2017, 51).

Şekil 3.2. Devşirenlerin Üzerinde Yoğunlaştığı Dört Tip

Hakkının yendiğini düşünen ve bundan dolayı kızgın olan kişilerin intikam duygusuyla hareket etme potansiyeline sahip olması devşirenler için önemli bir fırsat yaratmaktadır. Bununla birlikte toplum içinde herhangi bir statüye sahip olmayan ancak başkaları tarafından fark edilerek değer görmek isteyen kişiler ve kendi kimliğini arayan, hayatını anlamlandırmak isteyen ancak arada kararsız kalanlar da devşirenler için ciddi bir potansiyele sahiptir (Malet 2013, 48). Söz konusu üç profilin dışında hayatında ciddi bir sorunu olmayan ancak yeni heyecan, macera arayanlar için ise devşirenlerin sunduğu illüzyon ciddi bir çekim etkisi yaratabilmektedir.

Devşirenler, hedefteki potansiyel yabancı savaşıyı kendi tarafına çekebilmek için, “Yanlış olan ne? Ne yapılması gerekiyor? Onu kim ve neden yapmalı?” sorularının cevabını vermeye çalışmaktadır (Hegghammer 2013, 35). Bu üç soru ile potansiyel yabancı savaşıya yaklaşan devşirenler, onları kendi taraflarına çekmeye çalışmaktadır.

Yabancı savaşçıların katıldıkları çatışma bölgelerindeki yerel unsurlarla bir etnik bağı olup olmadığı ve çatışmanın kendisinin bir etnik çatışma olarak ele alınıp alınmadığından yola çıkan Malet, 1816-2005 yılları arasında meydana gelen 331 çatışmanın 67’sinde yabancı savaşçıların varlığını tespit ederek diaspora üyeleri, özgürlükçüler, gaspçılar ve gerçek inananlar olmak üzere 4 tip üzerinden bir sınıflandırmaya gitmiştir (Malet, 2013, 51).

Buna göre çatışma bölgelerindeki yerel unsurlarla paylaştıkları ortak etnik kimlik sebebi ile dış müdahale sonucu ortaya çıkan silahlı çatışmalara katılan yabancı savaşçıları içinde diaspora üyelerinin oranı yüzde 22’dir (Malet, 2013, 51). Ana çatışmayı Arnavutların oluşturduğu Kosova Özgürlük Ordusu (Ushtria Çlirimtare e Kosovës - UÇK), buna örnek olarak gösterilmektedir. Çatışma bölgesindeki yerel

unsurlarla etnik bağı olmamasına rağmen ortak ideolojik amaç için sömürgeye karşı çıkan isyancılarla birlikte hareket eden özgürlükçülerin, dış müdahale sonucu ortaya çıkan silahlı çatışmalara katılan yabancı savaşçılar içindeki oranı ise yüzde 25'dir (Malet, 2013, 52). Sovyet işgali sırasında Afganistan'a savaşmaya giden İslamcılar bu tiplere iyi bir örnek teşkil etmektedir. Ortak amaç doğrultusunda bir bölgenin kontrolü amacıyla komşu devletlerdeki ayrılıkçı isyancılara destek veren gaspçılar, diğer üç tiplere içinde en az görünenlerdir. Bu grubun dış müdahale sonucu ortaya çıkan silahlı çatışmalara katılan yabancı savaşçılar içindeki oranı ise yüzde 7 olarak gösterilmektedir (Malet, 2013, 53).

1970'lerin sonundan 1990'lı yılların başlarına kadar Angola'daki Afrika Ulusal Kongresi (African National Congress-ANC) bu kategoriye örnek olarak gösterilmektedir. Malet'in yaptığı sonucu tiplere ise gerçek inananlardır. Etnisiteye dayanmayan bir çatışmaya herhangi bir etnik motivasyondan hareket etmeden katılan gerçek inananlar, yüzde 46 oranı ile dış müdahale sonucu ortaya çıkan silahlı çatışmalara katılan yabancı savaşçılar içindeki en büyük yere sahiptir. 2003'den sonra Irak'da görülen İslamcılar bu grubun içinde gösterilmektedir (Malet, 2013, 53).

Yabancı savaşçı profilinde dikkat çekici unsurlardan biri, bazı yabancı savaşçıların diğerlerine göre daha fazla "yabancı" olduğu gerçeğidir. 1948 Arap-İsrail savaşına dört farklı kıtadan Yahudi gönüllüler katılırken, Kuzey Afrika'da sömürgeciliğe karşı 1950'li yıllarda yürütülen mücadelelere ise sadece komşu ülkelerden Müslümanlar katılmıştır (Heckelman 1974, 32). Bu noktadan hareketle global ve bölgesel yabancı savaşçı ayırımına giden Hegghammer, 1945-2009 yılları arasında Müslüman dünyada meydana gelen ayaklanma ve devletlerarası çatışmalara katılan yabancı savaşçıları incelemiştir (Hegghammer 2010, 49).

Yabancı savaşçı profili de akademik yazında yer alana kaynaklar çerçevesinde açıklandıktan sonra, bu kez yabancı savaşçıların motivasyonlarında hangi nedenlerin öne çıktığını tespit edilmesi, konunun anlaşılabilmesi açısından yararlı olacaktır.

3.6. Yabancı Savaşçıların Motivasyonlarında Öne Çıkan Nedenler

Tıpkı yabancı savaşçı profilinde olduğu gibi, yabancı savaşçıların motivasyonlarında da bütüncül bir yaklaşımdan bahsetmek zordur. Yabancı savaşçı olmaya giden süreçte farklı motivasyonların etkili olduğu görülmektedir. Bu konuda yine Borum, Precht, Hegghammer, Kutup ve Azzam'ın görüşleri önemlidir. Bu farklı görüşlerin incelenmesi öne çıkan motivasyonların belirlenmesi açısından da son derece faydalıdır.

Yabancı savaşçılar konusunda en önemli soruların başında bu kişilerin neden farklı coğrafyalarda bir çatışmaya katılma ihtiyacı duydukları gelmektedir. Onları farklı coğrafyalardaki yerel çatışanlarla birlikte hareket etmeye iten, mobilize eden unsurların ne olduğuna dair sorular daha önce iç savaş, terör, sosyal kimlik ve radikalleşme yazınında da sorulmuştur. Bu yazınlarda alınan cevapların yabancı savaşçı yazınındaki cevaplarla belli oranda benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Yukarıda da belirtildiği üzere yabancı savaşçı olgusu aynı zamanda şiddete varan radikalleşmenin bir çıktısıdır. Bu açıdan bireyin ya da grubun şiddete varan radikalleşmeye evrilme sürecinde ortaya çıkan nedenlerle, yabancı savaşçı olmaya iten nedenler arasında bir bağ bulunmaktadır. Yabancı savaşçı olgusunu anlamak için radikalleşmeye yönelik psikolojik çalışmalardan en az üç konu başlığına başvurulması gerektiğini belirten Borum, silahlı çatışmalara gönüllü olarak katılımlarda birden çok motive edici unsur olduğuna dikkati çekerek, itici ve çekici

faktörlere değinmektedir (Borum 2011, 45). Bazıları için ideoloji, kinciliğe giden yolda bir kaldıraç görevi görürken, bazıları için ise tam tersi bir akım söz konusudur. Benzer biçimde grup üyeliği ile ideoloji arasında da karşılıklı bir kaldıraç işlevi söz konusudur. Bazı kişilerin sağlam inancı ve kararlılığı çatışmaya dâhil olmasına neden olurken, bazılarının ise çatışmaya dahil olduktan sonra inancı ve kararlılığının arttığı görülmektedir (Borum 2011, 46).

Yabancı bir çatışmaya dâhil olmak en az üç aşamayı içeren dinamik bir psikolojik süreç olarak izlenebilir: katılma süreci, katılma ve ayrılma (Horgan 2009, 293). Bireyin yabancı savaşçı olmadan önce yaşadığı tecrübeler katılma süreci olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde daha önceki bölümlerde belirtilen motivasyon unsurları bireyi etkilemektedir. Katıldıktan sonra ise birey eylem aşamasına geçmiş ve önceki düşüncelerinin eylemlerle kesişip kesişmediğini test etme imkânına sahip olmuştur. Her iki süreci de tamamlayan birey, mevcut zeminin ortadan kalkması ya da pişmanlık nedeniyle yabancı savaşçılık sürecini tamamladıktan sonra ya evine dönmekte ya da kendisine yeni alanlar aramaya girişmektedir (Horgan 2009, 297).

Genel kabule göre ise, yabancı savaşçılar tipik olarak üç temel motivasyonla hareket ederler; hırs, kin ve kimlik (Precht 2007, 51). Bu noktada Precht'in Avrupa'daki İslamcı militanların radikalleşme sürecini etkileyen faktörleri açıklamaya çalıştığı üçlü çerçevesi, yabancı savaşçıların çatışmalara katılmasını anlama noktasında bir yol sunmaktadır (Precht 2007, 52). Precht ilk olarak kişinin kendi kimliği ile olan mücadelesi -söz konusu kimlik dini kimliği de içermektedir- adaletsizlik ve ayrımcılık tecrübesi, sosyalleşememe ve aidiyet hissini kapsayan "arka plan faktörler" in önemine işaret etmektedir (Precht 2007, 52). İkinci olarak "tetikleyici nedenler" tanımlaması gelmektedir. Bu nedenler arasında ise aile üyeleri, karizmatik liderler ya da akıl hocası konumundaki kişiler ve olumsuz etki yaratan

askeri ve polisiye olaylar gösterilmektedir. Üçüncü kategoride ise fırsat faktörleri yer almaktadır. Burada da internet, dini kurumlar ve sosyal gruplarla temaslar neticesinde kişinin etkilenmesi ve yabancı savaşçı olma yolunda bir süreç girmesinden bahsedilmektedir (Precht 2007, 55).

1980'e kadar Müslüman yabancı savaşçıların uzun mesafeli bir hareketliliği gözlemlenmemiştir. Akademik yazında yer alan ortak görüşe göre Müslüman yabancı savaşçılar Afganistan savaşının bir ürünüdür (Hegghammer 2013, 65). Ancak neden ilk olarak yoğun bir şekilde başka çatışmalara değil de Afganistan'a gittikleri konusundaki çalışmalar yetersizdir. Bu noktadan hareketle Hegghammer, Müslüman yabancı savaşçı hareketliliğindeki tarihsel değişikliklere 5 temel neden göstermektedir; çatışmaların yapısı, ayaklanma profili, hükümet engeli, iletişim teknolojileri ve İslam'ın evrimi (Hegghammer 2013, 69). Bu noktada Müslüman yabancı savaşçıların 1980'den önce var olan cihat doktrini ile bu dönemden sonra takip ettikleri doktrin arasında iki açıdan önemli fark olduğu görülmektedir.

İlk olarak 1980'ler öncesinde tüm İslamcı direniş grupları kendi yaşadıkları ülkelerdeki rejim değişikliği için savaşmışlardır. Seyit Kutup ve Muhammed Faraj gibi İslamcı devrimcilerin cihat anlayışında ilk olarak, dışarıdan gelen askeri müdahaleleri püskürtmekten önce, yozlaşmış yöneticiler ve laik düzeni ortadan kaldırmak yer almaktadır (Hegghammer 2013, 72). İkinci olarak ise Azzam doktrini gelmektedir. Azzam 20. yüzyıldaki ana akım İslam âlimlerinin Müslüman bir ülkeye Müslüman olmayan bir ülkeden askeri müdahale olması durumunda cihatın ilan edilebileceği, böyle bir cihat ilanında ise ilk olarak saldırıya uğrayan ülkenin yerel halkının savaşması gerektiği düşüncesine karşı çıkmıştır (Azzam 2017, 421). Azzam'a göre Müslüman bir ülkeye saldırı olduğunda tüm dünyadaki Müslümanlar

cihat etmek ve saldırıya uğrayan Müslüman kardeşlerine yardım etmek zorundadır. Bu, Müslümanlar için farz-ı kifaye değil farz-ı ayndır.²

3.7. Değerlendirme

Buraya kadar gelinen noktada tezin kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Bu kapsamda, ilk olarak radikalleşmenin ne olduğu açıklanmıştır. Ardından radikalleşme teorilerinden hangisinin tezde incelenen KKYS'in Suriye'ye gidişini daha iyi açıkladığı üzerinde durulmuştur. Radikalleşmenin ardından şiddete varan radikalleşme olgusu ele alınarak, bu sürecin yabancı savaşçı olmaya giden süreçteki etkisi değerlendirilmiştir. Daha sonra ise yabancı savaşçıların nasıl ve ne zaman ortaya çıktığı tarihsel örneklerle incelenerek, ortaya çıkan yabancı savaşçı profili açıklanmıştır. Son olarak ise akademik yazında yabancı savaşçıların motivasyonlarında öne çıkan nedenler belirlenmiştir. Yabancı savaşçıları konusunda açıklanan yukarıdaki noktalar, KKYS ile akademik yazındaki yabancı savaşçıları hakkında yazılanların karşılaştırılmasına ve KKYS'in hangi noktalarda diğerlerinden ayrıldıklarının anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

² Mükellef olan her müslümanın bizzat kendisinin yapması gereken farzdır. Müslümanlardan lüzumu kadar kimse tarafından yapılmıca, diğerlerinin sorumluluktan kurtulduğu farzlardır.

BÖLÜM IV

RUSYA'NIN KUZEY KAFKASYA SORUNU

KKYS'ın radikalleşme sürecinden geçerek yabancı savaşçı olmasına ve Suriye iç savaşına katılmasına zemin hazırlayan tarihsel bir geçmiş bulunmaktadır. Bu tarihsel geçmişte Çarlık Rusyası döneminde başlayan, Sovyetler Birliği Dönemi'nde devam eden ve Rusya Federasyonu döneminde zirveye ulaşan Rusya'nın Kuzey Kafkasya sorunu yer almaktadır. Rusya ile Kuzey Kafkasya halkları –özellikle de Çeçenler ve Dağıstanlılar- arasında, yüzyıllardır süren bu mücadele, Birinci ve İkinci Çeçen Savaşı'nda zirveye ulaşmıştır. Rusya'nın uyguladığı şiddet yanlısı baskıcı devlet politikası bölge halkının giderek radikalleşmesine zemin hazırlayarak, onları başka coğrafyalarda dahi Rusya'ya karşı

savaşacak duruma getirmiştir. Bu nedenlerden dolayı KKYS'ın Suriye iç savaşına katılmasının arkasında yatan bu tarihsel sürecin anlaşılması oldukça önemlidir.

Rusya Federasyonu'nun Kuzey Kafkasya bölgesinde Adige, Karaçay-Çerkes, Kabardey-Balkar, Kuzey Osetya, Çeçenistan, İnguşetya ve Dağıstan Özerk Cumhuriyetleri yer almaktadır. Bu özerk cumhuriyetlerde 100'e yakın farklı etnik grup yaşarken, birbirinden farklı 50'den fazla dil konuşulmaktadır (Catford 1977, 293). Tarih boyunca Rusya'nın böl-yönet ve demografi politikaları nedeniyle, Kuzey Kafkasya bölgesinde ekonomik ve siyasi istikrarsızlık devam etmiştir. Geleneklerine çok bağlı olan bölge halkları, birçok defa Rusya'nın egemenliğine girmek istemeyerek ve uygulanan baskıcı devlet politikalarına karşı çıkarak bağımsızlık girişiminde bulunmuştur. Bu noktada özellikle Çeçen milliyetçilik hareketi ön plana çıkmaktadır.

4.1. Çarlık Rusyası-Sovyetler Birliği Dönemi

Tarihte Rusya'nın Kafkasya coğrafyasına yönelik takip ettiği yayılcı politika 16. yüzyıla kadar uzanmaktadır (Tavkul 2007, 47). Bu dönemde Kazan ve Astrahan'da hâkimiyet sağlayan Rusya, Büyük Petro zamanında Bakü'ye kadar ilerlemiştir (İnalçık 1992, 56). 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'yla birlikte Gürcistan'ı kendi sınırlarına dâhil eden Rusya, 18. yüzyılın sonunda Kafkasya'ya tamamen egemen olmuştur (Kurat 2014, 235). Ancak Rusya'nın resmîyette sağlamış olduğu bu hâkimiyet, bölgedeki bağımsızlık hareketlerini bastırmaya yetmemiştir.

Kuzey Kafkasya'da Rus egemenliğine karşı ilk ciddi ayaklanma girişimi 18. yüzyılın sonlarına doğru İmam Mansur liderliğinde başlamıştır. 1785-1791

döneminde altı yıl devam eden savaşın ardından Mansur, Rus güçleri tarafından esir olarak ele geçirilmiştir (Baddeley 1995, 79). Mansur'un etkisiz hale getirilmesinin ardından Dağıstan toplumundan Avar kökenli olan Şeyh Şamil, 1835'de başlattığı bağımsızlık mücadelesini 1859'da teslim alınana kadar devam ettirmiştir (Luxembourg 1998, 35).

Bu bağımsızlık mücadelesinin ardından bölgede "Kafkas İmamlığı" meydana getirilmiş ve İmamlık, Şeyh Şamil döneminde Dağıstan'ı İnguşetya'nın belli bölgelerini kontrol edecek biçimde genişletilmiştir (Temizkan 2010, 80). Ancak Kafkasya İmamlığı çok uzun sürmemiş ve Şey Şamil'in esir düşmesinin ardından sona ermemiştir (Türker 2013, 144). Bu noktada Şeyh Şamil'in Kuzey Kafkasya'da yürüttüğü bağımsızlık hareketine destek bulmasında dini kimlik ve İslam dininin önemli etkisi olmuştur (Yeşil 2016, 52).

Rusya'da 20. Yüzyılın başlarında gerçekleşen Ekim Devrimi'nin ardından yönetime gelen Bolşevikler, Çeçen ayaklanmasını bastırmayı başararak Çeçen-İnguş Özerk Cumhuriyeti'ni kurmuştur (Car 2016, 112). Fakat İkinci Dünya Savaşı'nın ardından İnguş ve Çeçenler, tıpkı Tatarlar gibi, Nazilerle hareket ettikleri iddia edilerek Orta Asya ve Sibirya'ya sürgün edilmiştir (Davrishova 2015, 71).

Sovyetler Birliği'nin 1991'de dağılmasından sonra birçok özerk cumhuriyet gibi Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerinde de bağımsızlık hareketleri yeniden başlamıştır. Bu süreçte Çeçenistan da Rusya'dan ayrıldığını ilan etmiş ve Çeçen İçkerya Cumhuriyeti'nin kurulduğunu duyurmuştur (Erkilet 2015, 23). Fakat dönemin Rusya Federasyonu'nu lideri Boris Yeltsin, Çeçenlerin söz konusu bağımsızlık ilanını tanımadığını açıklayarak bölgeye askeri müdahalede bulunma yönünde politika belirlemiştir (Erkilet 2015, 28).

4.2. Birinci Çeçen Savaşı

Çeçen-İçkerya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan eden Çeçen lider Cahar Dudayev söylem ve eylemlerinde sadece Çeçen milliyetçiliğini değil, İslam dinini de temel almıştır. Nitekim Dudayev'in cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından Kur'an-ı Kerim'e el basarak yemin etmiş ve devlet yönetiminde İslami kuralların dikkate alınacağını açıklamıştır (Hunter 2004, 36). Çeçen İçkerya Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ilanı yüzyıllardır Rus yönetimine karşı savaştan Çeçenler için tarihi bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Çeçenler bu bağımsızlığı Yeltsin idaresindeki Rusya'yı 1. Çeçen Savaşı'nda mağlup ederek adeta taçlandırmıştır.

Sovyetler Birliği dağıldıktan üç yıl sonra topraklarında yeniden hakimiyet sağlamak isteyen Rusya yönetimi 1994'de Çeçen-İçkerya Cumhuriyeti'ne askeri müdahalede bulunmuştur. İki yıl süren savaşın ardından Rusya Çeçenistan topraklarından geri çekilmek zorunda kalırken, 100 binden fazla Çeçen bu savaşta hayatını kaybetmiştir (Smith 2002, 271). Savaşın ardından Rusya yönetimi ile Çeçen-İçkerya yönetimi arasında 1997'de Hasavyurt anlaşması imzalanmasıyla Çeçenler yarı-özerklik elde etmiştir. Bu çerçevede Çeçenistan'ın resmi statüsüne dair nihai kararın ise 2001'de verilmesi kararlaştırılmıştır (Özdal 2016, 97).

Bu savaştaki önemli ayrıntılardan biri Çeçenistan'daki Müslümanlara halka destek olmak için, özellikle Suudi Arabistan'dan gelen yabancı savaşçılar olmuştur. 1995'te Çeçenistan'da savaştan 300 civarındaki yabancı savaşçıdan 80'inin Ortadoğu ülkelerinden gelen Arap cihatçılar olduğu belirtilmektedir (Gunaratna 2015, 350). 1999'da başlayacak İkinci Çeçen Savaşına kadar yaklaşık 2 bin savaşçının iki-üç aylık zaman dilimleri için Afganistan'a giderek oradaki kamplarda askeri eğitim gördükleri kaydedilmektedir (Gunaratna 2015, 352).

I. Çeçen Savaşı'na katılan Arap cihatçılar sayısal olarak az olmakla birlikte radikal Selefî ideolojilerini bölgeye taşıdıkları ve sahada gösterdikleri başarılarla önemli bir etki bırakmışlardır. Bu aşamada özellikle İbn Hattab ismi üzerinde durulması yararlı olacaktır. Tacikistan iç savaşına katılan ve Sovyetler'in Afganistan'ı işgalinden sonra Afgan halkına destek vermek için bölgeye giden Hattab, 1995'de Çeçen-Rus savaşına dâhil olmuştur (Es-Süveylim 2013, 46). Hattab'ın Çeçenistan'a gelişinde Ürdün'deki Çeçen diasporası mensuplarından Selefî İslami Cihat grubunu lideri Şeyh Ali Fati Şişani yardımcı olurken, süreç içinde sahada yakın ilişki kurduğu kişilerin başında ise ileride başbakanlık görevini üstlenecek olan Şamil Basayev gelmektedir.

Hattab, Çeçen milliyetçiliğinden değil İslam dinindeki cihat anlayışından hareket ettiği için, sadece Çeçenistan'da değil tüm Kuzey Kafkasya coğrafyasında etkili olacak bir cihat hareketi hayal ediyor ve ilk olarak Dağıstan'da bu hayalini gerçekleştirmek istiyordu (Es-Süveylim 2013, 47). Bu konuda, 1994'de Afganistan'da eğitim alan ve daha sonra Çeçenistan Başbakanı olarak da atanan Basayev ile daha yakın olan Hattab, 1998'de Dağıstan'da "Çeçen-Dağıstan Halkları Kongresini" toplanmasına öncülük etti (Es-Süveylim 2013, 49). Kongrenin başkanlığına getirilen Basayev daha sonra Çeçenistan'da da askeri eğitim kampı kurarak, Hattab ile çalışmaya devam etti.

Çeçenistan Müslüman bir toplum olmasına rağmen radikal akımlara daima mesafeli olmuş ve tarihte Sufizm'in öne çıktığı bir ülke olmuştur. Bununla birlikte 1999'da Cumhurbaşkanı Mashadov'un önerisiyle Çeçenistan Meclisi'nde şeriat ilan edilmiş ve ülkenin adı da "Çeçenistan İçkerya İslam Devleti" olarak değiştirilmiştir (Es-Süveylim 2013, 53). Mashadov, Şeriat Mahkemeleri sorumluları olarak, 2007'de Kafkasya Emirliği'ni ilan edecek olan Dokka Umarov ve Abdulhalim Sadullayev

atamıştır (Gunaratna 2015, 353). Basayev'in o dönemde sarfettiği şu sözler, Çeçen milliyetçilik hareketinin küresel cihada evrilmeye başladığına dair önemli işaretler vermektedir (Es-Süveylim 2013, 57).

Bu savaş Volga'dan Don'a kadar tüm Müslümanlar kurtarıncaya kadar sürecek. Bütün dünyayı alevler kaplasa da bu cihada devam edeceğiz. Dünyadaki tüm Müslümanlar uyanıyor, savaş 20-25 yıl sürebilir. Tüm Rusya savaş alanı olacak ve nihai hedef Kudüs'ün Siyonist işgalinden kurtarılmasıdır.

Diğer taraftan Basayev'in başkanlığına seçildiği Çeçen-Dağıstan Halkları Kongresinin ardından Dağıstan'da iki köyde de şeriat ilan edilmesi üzerine Rusya, önce söz konusu iki köyü, ardından ise Çeçenistan-Dağıstan sınırındaki Çeçen köylerini bombalamaya başlamıştır (Es-Süveylim 2013, 57).

Birinci Çeçen Savaşı Rus yönetimi ile Çeçenler arasındaki asırlardır süren mücadeleyi yeni bir aşamaya taşımıştır. Temelde iskeletini milliyetçiliğinin meydana getirdiği Birinci Çeçen Savaşı'nda İslam tamamlayıcı bir faktördü. Ancak savaşın ardından ülkeye dışarıdan gelen Hattab gibi yabancı savaşçıların nüfuzunu artırması, çeşitli Çeçen grupların süreç içinde Afganistan'a giderek eğitim almaları, Maşhadov'un şeriat ilanı ve Basayev'in açıklamaları, Çeçen milliyetçiliğinin yanında İslam dininin daha radikal yorumlarının giderek zemin bulmasına neden olmuştur.

4.3. İkinci Çeçen Savaşı

Birinci Çeçen Savaşı'ndan sonra Basayev ve Hattab'ın liderliğindeki gruplar Rusya ile müzakerelere itiraz etmiştir (Cornell 2012, 128). Ağustos 1999'da Basayev ve Hattap liderliğindeki yaklaşık iki yüz kişilik bir grup Dağıstan'a saldırarak bazı bölgeleri kontrol altına almayı başarmıştır (Colarusso 2015) Bu gelişmelerden sonra

Hasavyurt ve Volgograd'da bazı apartmanlarda meydana gelen bombalı saldırı Rusya yönetimi Çeçenlerin düzenlediğini öne sürerek, Çeçenistan'a savaş ilan etmiştir (PIA Новости 2009).

Rusya Çeçenistan'a birinci savaşa göre çok daha organize ve geniş kapsamlı bir saldırı başlatmıştır. Rus kuvvetlerinin başkent Grozni'ye kadar ilerlemesi üzerine Çeçen savaşçılar dağlara doğru çekilmek zorunda kalmıştır. Gerilla taktiği ile savaşa devam eden Basayev, 23 Ekim 2002'de 40 kadar Çeçenle Rusya'nın başkenti Moskova'da Dubravko Tiyatrosu'na Nort ost müzikali sırasında baskın düzenleyerek, savaşın durdurulmasını ve barış müzakerelerinin gündeme alınmasını istemiştir (PIA Новости 2013). Ancak Basayev ile pazarlığa yanaşmayan Rusya yönetiminin tiyatroya operasyon gerçekleştirmesi neticesinde, 118 kişi hayatını kaybetmiştir (PIA Новости 2013).

Rusya Çeçenistan üzerinden yeniden kontrolü sağlamaya başladıktan sonra 2003'de Ahmed Kadirov'u Çeçenistan'ın başına getirerek kendisine yakın bir yönetim oluşturmayı amaçlamıştır. Ancak Kadirov göreve geldikten bir yıl sonra Grozni'deki Zafer Günü kutlamalarında Grozni stadyumunda düzenlenen bombalı saldırıyla öldürülmüştür (PIA Новости 2013). Kadirov'un yerine geçen oğlu Ramazan Kadirov, Rusya merkezi yönetimi ile işbirliği yaparak ülkedeki bağımsızlık yanlısı savaşçılara karşı geniş operasyonlar başlatmıştır. 2002'deki tiyatro baskınının ardından 2004'de yine Basayev liderliğindeki bir grubun Kuzey Osetya'da düzenlenen okul baskınından sonra Rus güvenlik güçlerinin operasyon düzenleyerek 186'sı çocuk 400 kişisini hayatını kaybetmesi, Çeçen savaşçıların uluslararası alanda da meşruiyet sorunu ile karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur (Лента 2004).

Çeçenistan'da 2006'da Basayev ve Maşhadov'un öldürülmesinin ardından, Çeçen savaşçıların liderliğine seçilen Dokka Umarov'un, 2007'de tüm Kuzey

Kafkasya’da bağımsız ve birleşik İslam devleti kurulması amacıyla “Kafkasya Emirliği” ilan etmesi, Çeçenistan meselesinin Çeçen milliyetçiliği ve Çeçenistan’ın bağımsızlığı temelinden çıkararak, bölgesel ve küresel cihat hareketine evrildiğini göstermesi açısından önemlidir (Kafkasevi 2007). Birinci Çeçen Savaşı’nda İslam, milliyetçiliği destekleyici bir unsur olurken, bu sürecin sonunda artık milliyetçilik, İslam’ı destekleyici bir unsur olmaya başlamıştır (Cornell 2012, 136).

4.4. Kafkasya Emirliği’nin Kurulması

Basayev ve Mashadov’un ölümünün ardından 2007’de Çeçen bağımsızlık hareketinin liderliğine geçen Doku Umarov, Kafkasya Emirliği’nin ilan ederek, tüm Kuzey Kafkasya’da bağımsız ve birleşik İslam cumhuriyeti kurulmasını amaçladıklarını açıklamıştır (Kafkasevi 2007).

Kafkasya Emirliği’nin ilanının ardından daha önce sadece Çeçenistan ve Dağıstan’da meydana gelen çatışmalar zaman içinde diğer Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerine de yayılmaya başlamıştır. Ayrıca Çeçen silahlı grupların eylemlerinde de intihar saldırıları ve bölgedeki geleneksel din adamlarına yönelik suikastlar ön plana çıkmaya başlamıştır. İkinci Çeçen Savaşı’nın devam ettiği 2000-2001 yıllarında Rus güvenlik güçlerine karşı bir yöntem olarak kullanılmaya başlayan intihar saldırıları, 2007’den itibaren daha yoğun olarak başvurulan bir yöntem olmuştur (Кавказский Узел 2016). 2007-2016 yılları arasında Rusya’da Kafkasya Emirliği’nin üstlendiği 18 intihar saldırısı düzenlenmiştir (Кавказский Узел 2016).

Aynı dönemde intihar saldırılarıyla birlikte din adamlarına yönelik suikastlarda de ciddi bir artış gözlemlenmektedir. 2007-2017 arasında bölgedeki

farklı ülkelerde ve şehirlerde görev yapan 22 din adamı düzenlenen suikastlar sonrasında öldürülmüştür (Кавказский Узел 2016).

Ortaya çıkan bu yeni tabloda Rusya bölgeye yönelik çok daha sert güvenlik tedbirleri uygulamaya başlamıştır. Bu güvenlik önlemlerinin sonucunda Umarov, 2015’de düzenlenen bir operasyonla öldürülmüştür (AA 2014). Umarov’un öldürülmesi, daha hayattayken yavaş yavaş kendini göstermeye başlayan dağılma sürecinin hızlanmasına neden olmuştur.

Kafkasya Emirliği içindeki bölünmeler Umarov henüz hayattayken başlamış, Dağıstanlı savaşçıların başı çektiği bir grup Kafkasya Emirliği’nden ayrılarak DAEŞ’e biat ettiklerini açıklamıştır (Gafarlı 2016). Nadir Medetov, Ahmed Medinski ve Kamil Ebu Sultan’ın başını çektiği Dağıstanlı savaşçı grubun DAEŞ’e biat ettiğini açıklaması, diğer savaşçılar üzerinde de ciddi bir etki yaratmıştır. Özellikle Selefi düşünceye sahip gençler bu grubu takip etmiştir (International Crisis Group 2016, s. 33).

Umarov öldürüldükten sonra ise bu bölünme hızla artmıştır. Her ne kadar Umarov’un yerine geçen Ali Ebu Muhammed, DAEŞ’e katılımı yasaklasa da, 2015’de Rus güvenlik güçleri tarafından öldürülmesinin ardından Kafkasya Emirliği’nin en güçlü askeri komutanı olarak kabul edilen Aslan Burtukayev’in de DAEŞ’e katıldığını açıklaması Kafkasyalı savaşçılar arasındaki çözülme hızlandırmıştır (International Crisis Group 2016). Nitekim bir süre sonra Kafkasya Emirliği DAEŞ’in Kafkasya cephesi olarak ilan edilmiştir (Regnum 2015). Başarısızlığı temsil eden Kafkasya Emirliği yerine “İslam’ın yeni zaferini” temsil eden DAEŞ’e katılmak savaşçılar için daha cazip hale gelmiştir (Ratelle 2016, 222).

4.5. Değerlendirme

Kuzey Kafkasya'da, özellikle Çeçenlerin, yüzyıllardır Rus yönetimleri ile yaşadıkları sorunlar ve bunun sonucunda ortaya çıkan çatışma ortamı, KKYS'ın yabancı savaşçı olma ve Suriye iç savaşına katılma süreçlerinin anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Rusya ile geçmişte yaşanan savaşlar, devlet şiddeti ve aşırı baskıyla birlikte radikal Selefi ideolojinin de bölgede hâkim olmaya başlaması, bölgedeki silahlı grupların daha fazla ve orantısız şiddet uygulamasına neden olmuştur. Bu durum ise Çeçenleri ve diğer bölge halklarını, sadece Kuzey Kafkasya'da değil farklı coğrafyalarda da Rusya'ya karşı savaşmalarına zemin hazırlamıştır.

BÖLÜM V

ANALİZ

5.1. Suriye İç Savaşında Kafkasya Kökenli Yabancı Savaşçılar

Çeçenlerin ve Dağıstanlıların ana çatışını oluşturduğu Kuzey Kafkasya kökenli yabancı savaşçılar (KKYS) Suriye iç savaşında oldukça önemli bir yere

sahiptir. Rusya ile asırlardır süren siyasi ve askeri mücadele nedeniyle savaşma konusunda üst düzey deneyime sahip olan KKYS Suriye iç savaşında hem muhalifler hem de DAESH saflarında yer almaktadırlar. 2016'da Suriye ve Irak'ta bulunan yabancı savaşçıların yaklaşık yüzde 15'ini Rusça konuşan yabancı savaşçıların oluşturduğu tahmin edilmektedir (Wants 2016).

Rusya vatandaşı olan Suriye'deki yabancı savaşçıların sayısı farklı kurumlar tarafından yapılan açıklamalarda değişiklik göstermektedir. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 2015'in Ekim ayında yaptığı bir açıklamada Suriye'de yaklaşık 5-7 bin arası Rusya ve BDT kökenli yabancı savaşçının bulunduğunu açıklamıştır (PБК 2015). Bu açıklamadan 5 ay sonra, 2016'nın mart ayında, Rusya İçişleri Bakanlığı Aşırıcılıklarla Mücadele Bölümü Başkan Yardımcısı General Vladimir Makarov, 3 bin 417 Rus vatandaşının Irak ve Suriye'ye DAESH saflarında savaşmak için gittiğini kaydetmiştir (Newsru 2016). Yine aynı yılın Kasım ayında ise bu kez İçişleri Bakanlığı Yeni Tehditler Departmanı Başkanı İlya Rogaçev, şimdiye dek 3 bin 200'den fazla Rusya vatandaşının DAESH'e katılmak için Suriye ve Irak'a gittiğini belirtmiştir (Интeрфакс 2015). Soufan Grup tarafından yayınlanan raporda ise bu rakam 2 bin 400 olarak not edilmektedir (Soufan Group 2015, 20). Suriye'de İdlip bölgesinde görüşülen Çeçen saha komutanı ise 2017 itibari ile Suriye'de 3 bin 3 bin 500 civarında Kafkasya kökenli yabancı savaşçının bulunduğunu, bunların büyük bir kısmının DAESH saflarında yer aldığını belirtmiştir.

Suriye'de savaşan KKYS'lar üç gruba ayrılmıştır: DAESH saflarında savaşanlar, Kafkasya Emirliği adına savaşanlar, iki oluşumdan da bağımsız olarak savaşanlar. 2012'de Suriye'ye gelen Pankisili Kist Çeçenlerden Müslim Ebu Velid Şişani (Murad Margoşvili), 2014 yılında Ensar ve Muhacirler ordusunun lideri olan Ebu Ömer Şişani'nin DAESH'e katılmasından sonra gruptan ayrılarak Cunduş Şam'ı

kurmuştur (Timetürk 2015). Gürcistan'a bağlı bir Çeçen köyünde doğan, Çeçenistan'daki savaşa katılan, bir süre tutuklu kalan Şişani'nin, hayattayken Hattab'ın yanında eğitim aldığı belirtilmektedir (Suriye Gündemi 2018).

2013'de kurulan Muhacir ve Ensar, üç farklı grubun birleşmesi sonucu oluşmuştur. Liderliğini öldürülen Pankisili Kist Çeçen Ömer Şişani'nin yaptığı grubun içinde KKYS yer almaktadır. Ömer Şişani 2008'de Rusya-Gürcistan arasında yaşanan savaşta Gürcistan ordusunda görev yaptığı kaydedilmektedir (CNN 2016).

	Etnisite	Cemaat	Saha Tecrübesi	Katılım	Ölüm
Ömer Şişani	Çeçen (Pankisi)	Ensar ve Muhacir /DAEŞ	II. Çeçen savaşı	2012	2016
Selahattin Şişani	Çeçen (Pankisi)	Muhacir ve Ensar Ordusu/Kafkasya Emirliği	II. Çeçen savaşı	2013	2017
Seyfullah Şişani	Çeçen (Pankisi)		II. Çeçen savaşı	2012	2014
Müslim Şişani	Çeçen (Pankisi)	Cundul Şam	II. Çeçen savaşı	2012	
Abdülhekim Şişani	Çeçen	Ecnadul Kafkas	II. Çeçen savaşı	2012	

Tablo 5.1. Suriye'de Savaşan Kafkasya Kökenli Gruplar

Suriye'ye geldiği ilk dönemde DAEŞ saflarında savaşan Seyfullah Şişani, daha sonra Ceyşu'l Hilafeti İslamiye'yi kurmuş ardından Nusret Cephesine katılmıştır (İslam 2013). Selahaddin Şişani ise ilk olarak Kuzey Kafkasya'daki Kafkasya Emirliği'nin Suriye kolu olarak anılmıştır. Ardından Kafkasyalılar ve Suriyelilerden oluşan Ceyşul Usra (Zorluk Ordusu) adlı grubun liderliğini yapan Selahaddin Şişani, Hama'da girdiği çatışmada öldürülmüştür (Кавказский Узел 2016).

KKYS'ın Suriye'deki rakamsal varlığından daha önemli olan nokta sahip oldukları saha tecrübesidir. DAESH saflarına katılan Ömer Şişani, 2014'de Irak'ta Anbar'ın alınmasını yürüten komutan iken, aynı zamanda DAESH'in Askeri Konseyi'nin de başında görev almıştır (AA 2016). Ömer Şişani'nin arkadaşlarından İslam Atabiyev DAESH'in medya sorumluları arasında yer alırken, benzer şekilde DAESH'in Kobani kuşatmasının askeri komutanlığını da Ömer Şişani yapmıştır (Habertürk 2014). Bu nedenle KKYS'lar Suriye iç savaşında ve Irak'ta önemli bir yer teşkil etmektedir.

5.2. KKYS'ın Suriye'de Savaşma Nedenleri

KKYS'ın Suriye iç savaşına neden katıldıkları konusunda farklı görüşler mevcuttur. Ratelle, Kuzey Kafkasya'dan Suriye'ye giden yabancı savaşçıları iki dalga halinde ele almıştır (Ratelle 2016, 218). 2011-2013 dönemindeki birinci dalgada bölgeden Suriye'ye giden yabancı savaşçıların ana nedeni Rusya sınırları içinde savaşma kapasitelerinin ve alanlarının kalmamasıdır (Ratelle 2016, 219). Ayrıca birinci dalgada Suriye'ye gidenleri ağırlıklı olarak Çeçenistan Dağıstan gibi özerk cumhuriyetlerden değil, Gürcistan'ın Çeçenistan sınırındaki Pankisi Vadisi'nde yaşayanlar ve Kafkasya'ya dönüp savaşma imkanı bulamayan Avrupa ve diğer ülkelerdeki diaspora üyeleri oluşturmaktadır. Diasporada yaşayan Çeçenler arasındaki Rusya karşıtlığını Çeçenistan'da yaşayanlardan fazla olması bu bağlamda etkili olan nedenlerden biridir (Ratelle 2016 219). Bu dalgada Kuzey Kafkasya'dan Suriye'ye giden yabancı savaşçıların bir başka özelliği ise Selahattin Şişani, Müslim Şişani, Tarkan Gaziyev, Abdülhekim Şişani gibi saha tecrübesi olan savaşçıların bu grup içinde yer almasıdır (Ratelle 2016, 222).

Buna karşılık 2014-2016 döneminde Kuzey Kafkasya'dan Suriye'ye giden ikinci dalga yabancı savaşçıları için ise ana neden uluslararası bir cihat cephesine

katılma tercihidir (Ratelle 2016, 225). Mendelsohn KKYS'in uzun yıllardır yabancı cihatçı çatışmalara katılmadığını belirtirken, kültürel farklılık ve dil farklılığının bu uzak kalıfta önemli iki etken olduğunu ileri sürmektedir (Mendelsohn 2011, 191). Bu noktada Kuzey Kafkasya'da savaştan gruplar için İslam'ın asıl düşmanı olarak Batı ve İsrail'den ziyade Rusya'nın görülmesinin önemli bir payı bulunmaktadır (Mendelsohn 2011, 192).

Kuzey Kafkasya'da son yıllarda radikal Selefi anlayışın hızla yayılmış olması da bölgeden Suriye'ye yabancı savaşçı akımında önemli bir etken olarak gösterilmektedir (Ярлыкапов 2000, 32). DAESH'in Irak ve Suriye'de kendisi açısından önemli başarılar elde ederek toprak kazanması ve Hilafet ilanı yabancı savaşçıları bu bölgeye çeken bir başka faktördür (Ярлыкапов 2000, 33).

Rusya'nın iç politikalarının ve terörle mücadele konseptinin bu ülkedeki KKYS'in Suriye'ye gitmelerinin üzerinde etkisi bulunmaktadır. Özellikle 2014 Soçi Olimpiyatları öncesinde Rusya güvenlik güçleri Kuzey Kafkasya'da Kafkasya Emirliği'ne yönelik operasyonlarını yoğun bir şekilde artırmıştır. Bu durum ise Kuzey Kafkasya ormanlarında sıkışan savaşçıların eylem yapma kapasitesini ve kabiliyetini oldukça azaltan bir sonucu beraberinde getirmiştir. Savaşçıların Rusya topraklarını terk etmesi Rusya için de önemli bir kazanım olarak görülmüş ve bu noktada bazı savaşçı gruplarla kısmi bir işbirliğine gidilmiştir. Rusya tamamen kontrol altına alamadığı ve her an kendisi için güvenlik tehdidi oluşturan bu unsurların yurtdışına çıkışı için gerekli şartlar oluşturmuş, Rusya topraklarında savaşma kapasiteleri daralan söz konusu savaşçı gruplar ülke dışına çıkarılmışlardır (Tsvetkova 2016). Bazı savaşçılara göre Kuzey Kafkasya'da savaşmak bin kat daha zor bir hal almıştır (Milashina 2015). Ortaya çıkan bu tabloda iki tarafın da karşılıklı bir anlayış birliğine vardığı görülmektedir.

KKYS'ın Suriye'ye gitmesinde bir başka önemli neden olarak ise Kafkasya Emirliği lideri Doku Umarov'un öldürülmesi ve ardından emirlik içinde yaşanan bölünmeler gösterilmektedir. Kafkasya Emirliği içindeki bölünmeler Umarov henüz hayattayken başlamış, Dağıstanlı savaşçıların başı çektiği bir grup Kafkasya Emirliği'nden ayrılarak DAES'e biat ettiklerini açıklamıştır (International Crisis Group 2016, s. 44). Nadir Medetov, Ahmed Medinski ve Kamil Ebu Sultan'ın başını çektiği Dağıstanlı savaşçı grubun DAES'e biat ettiğini açıklaması, diğer savaşçılar üzerinde de ciddi bir etki yaratmıştır. Özellikle Selefi düşünceye sahip gençler bu grubu takip etmiştir (International Crisis Group 2016).

Umarov öldürüldükten sonra ise bu bölünme hızla artmıştır. Her ne kadar Umarov'un yerine geçen Ali Ebu Muhammed, DAES'e katılımı yasaklasa da 2015'de Rus güvenlik güçleri tarafından öldürülmesinin ardından Kafkasya Emirliği'nin en güçlü askeri komutanı olarak kabul edilen Aslan Burtukayev'in de DAES'e katıldığını açıklaması Kafkasyalı savaşçılar arasındaki çözülme hızlandırmıştır (International Crisis Group 2016). Nitekim bir süre sonra Kafkasya Emirliği DAES'in Kafkasya cephesi olarak ilan edilmiştir (Regnum 2015). Başarısızlığı temsil eden Kafkasya Emirliği yerine "İslam'ın yeni zaferini" temsil eden DAES'e katılmak savaşçılar için daha cazip hale gelmiştir (Ratelle ve Suleymanov2015, 56).

Dağıstan'dan Suriye'ye geçen yabancı savaşçılar üzerinde yapılan bazı çalışmalar ise dini ideolojiden daha fazla etnik milliyetçilik duygusunun ağır bastığına işaret etmektedir (Ratelle ve Suleymanov 2015, 58). Geleneklerle yaşayan bir toplum olma özelliğine sahip olan kuzey Kafkasya halkları İmam Şamil'in Çarlık Rusya'sına karşı giriştiği bağımsızlık mücadelesinden beri, özellikle de Çeçenler ve Dağıstanlılar üzerinde, bağımsızlık ve ayaklanma hareketlerini desteklemek, etnik

kimlik, gelenek ve tarihsel yaşanmışlıklar nedeniyle adeta normalleşmiştir. Bu olgu Dağıstanlı savaşçılar üzerinde, radikal Selefî cihatçılık anlayışından daha fazla bir etkiye sahiptir (Ratelle ve Suleymanov 2015, 58).

5.3. Yabancı Savaşçı Literatürü İle KKYS'ın Karşılaştırılması

KKYS'ın Suriye iç savaşına müdahil olması noktasında öne çıkan bu nedenler, literatürdeki yabancı savaşçı olma nedenleri ile karşılaştırıldığında bazı noktalarda paralellik gösterdiği görülmektedir. Daha önceki bölümlerde ele alınan başlıklar çerçevesinde akademik yazında bir bireyin yabancı savaşçı olma nedenleri arasında şu başlıkların öne çıktığı görülmüştür: Hırs, kin, ortak kimlik, ulus aşırıcılık (diaspora-ümme), cihat anlayışı, intikam alma, statü arayışı, heyecan ve ideolojik yakınlık. Yine akademik yazında KKYS'ın Suriye iç savaşına katılma nedenlerini ele aldığımızda şu şekilde bir sınıflandırma yapılması mümkündür: Devlet kontrolünden dolayı Kuzey Kafkasya'da savaşma imkânının azalması, Vahabi/Selefî etkisi, DAES'in Hilafet ilanı, Kafkasya Emirliğinin dağılması ve cihat.

Literatürde Yabancı Savaşçı Olma Nedenleri	KKYS'ın Suriye İç Savaşına Katılma Nedenleri
Hırs	Devlet kontrolünden dolayı Kuzey Kafkasya'da savaşma imkânının azalması
Kin	DAES'in Hilafet ilanı
İntikam	Selefizm etkisi

Statü arayışı	Kafkasya Emirliğinin dağılması
Kimlik	Cihat etmek
Ulus aşırıcılık (diaspora-ümmet)	Rusya'ya karşı savaşmak
Cihat etmek	
İdeoloji	

Tablo 5.2. KKYS'in Suriye İç Savaşına Katılma Nedenlerinin Literatürde Yer Alan Yabancı Savaşçı Motivasyonları ile Karşılaştırması

Bu noktada hırs, kin ve intikam bireyi yabancı savaşçı olmaya iten ve genel kabul gören ortak gerekçeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu üç duygu bireyin yabancı savaşçı olmasına her zaman yeterli olmamaktadır. Bu aşamada ise kimlik, ideoloji gibi daha kapsayıcı nedenlerin bireyleri tetikleyebildiği görülmektedir. İslam dinindeki cihat olgusunun yorumlanma farkı ise Müslüman yabancı savaşçılar arasında en fazla tetikleyici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuya Suriye özelinde bakıldığında ise yukarıdaki gerekçelerin yanı sıra, 2014'den itibaren bu ülkeye giden yabancı savaşçı sayısında çok keskin bir artış yaşanmasında, DAEŞ'in alan hâkimiyeti elde ederek Hilafet ilan etmesinin de etkisi olduğu görülmektedir.

KKYS'in Suriye iç savaşına müdahil olmasında ise literatürdeki genel sebeplerin yanı sıra, Kafkasya Emirliği'nin dağılması, Rusya'nın Kuzey Kafkasya'daki güvenlik operasyonlarının yoğunlaşması nedeni ile silahlı grupların bu bölgedeki savaşma kapasitelerinin daralması gibi daha özel etkenler de bulunmaktadır.

5.4. Verilerin Değerlendirilmesi

Tezde Suriye'de savaşan Ecnadul Kavkaz grubuna bağlı olan KKYS'dan ankete katılanların 91'i Çeçenistan, 12'si Dağıstan, 12'si Avrupa ve 10'u İnguşetya'dan geldiklerini belirtmiştir. Söz konusu ankette katılımcılara Suriye'ye

neden savaşmak için geldiklerine dair literatürde yer alan gerekçelerle birlikte, hipotez başlığı da yöneltilmiştir. Bu kapsamda alınan cevaplar aşağıda 8 farklı grafik ile gösterilerek analiz edilmiştir.

Birinci grafikte Çeçenistan'dan Suriye'ye gelen Çeçenlerin Suriye iç savaşına katılma nedenleri incelenmiştir. İkinci grafikte Dağıstanlıların, üçüncü grafikte ise İnguşetyalıların Suriye iç savaşına katılma nedenlerinin orantısal dağılımı yapılmıştır. Dördüncü grafikte ise Avrupa'dan gelen Çeçenlerin Suriye iç savaşına katılma nedenleri ele alınmıştır. Her bir grubun Suriye'ye gelme nedenlerinin dört grafikte incelenmesinin ardından, beşinci grafikte KKYS'ın hepsinde Suriye iç savaşına katılma nedenlerinde ortaya çıkan en önemli üç etken değerlendirilmiştir. Altıncı grafikte ise DAEŞ'in hilafet ilanının KKYS'ı etkileyip etkilemediği tespit edilmiştir. Yedinci grafikte ise katılımcılara farklı olarak yöneltilen cihat ve Vahabi/Selefi etkisi bir arada ele alınarak ortaya çıkan sonuç değerlendirilmiştir. Son grafik olan sekizinci grafikte ise aynı zamanda tezin hipotezi olan "KKYS'ın Suriye iç savaşına katılmasında Rusya'nın Suriye'deki varlığı ve desteğinin etkisinin" ne oranda olduğu tespit edilmiştir.

KKYS'ın Suriye İç Savaşına katılmaları hakkında kendilerine yöneltilen anket soruları aşağıda verilmiştir.

Neden 1: Devlet kontrolünden dolayı Kuzey Kafkasya'da savaşma imkânının azalması

Neden 2: Selefizm Etkisi

Neden 3: DAEŞ'in Hilafet ilanı

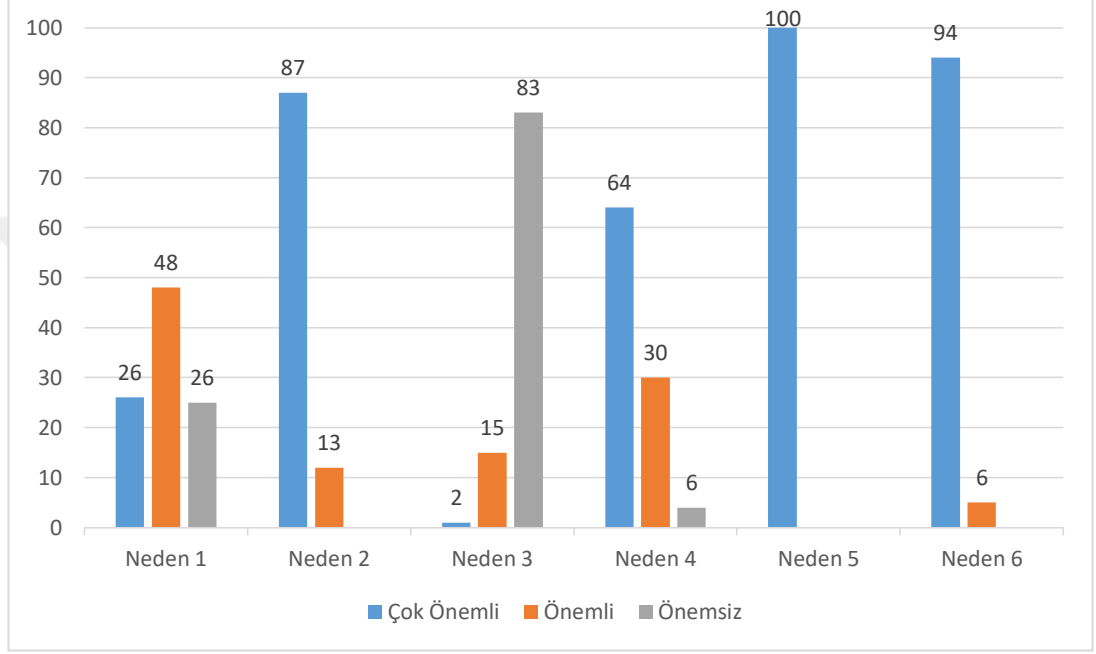
Neden 4: Kafkasya Emirliğinin dağılması

Neden 5: Cihat

Neden 6: Suriye’de Rusya’ya karşı savaşmak

Neden 7: Avrupa’dan Kuzey Kafkasya’ya geçiş zor olduğu için Suriye’de Rusya’ya karşı savaşmak

Şekil 5.1. Çeçenistan’daki Çeçenlerin Suriye Savaşına Katılma Nedenleri

Suriye’de savaşan KKYS’a yönelik 125 kişi üzerinde yapılan anket çalışmasına katılanların 91’i Suriye’ye Çeçenistan’dan geldiklerini belirtmiştir. Çeçen yabancı savaşçılardan elde edilen bulgular neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- “Devlet kontrolünden dolayı Kuzey Kafkasya’da savaşma imkanının azalması” seçeneğine Çeçenlerin yüzde 26’sı “çok önemli”, yüzde 48’i “önemli”, yüzde 25’i ise “önemsiz” cevabını vermiştir. Bu sonuçlar göstermektedir ki, Rusya’nın özellikle 2014 Soçi Olimpiyatları ile başlayan ve günümüze kadar devam eden Kuzey Kafkasya bölgesindeki yoğun operasyonları bölgede savaşan Çeçenlerin savaş alanlarının daralmasına ve dolaylı olarak da kapasitelerinin azalmasına neden

olmuştur. Ancak buna rağmen ankete katılanlardan yüzde 25'inin bu durumu önemsiz bir etken olarak görmesi de dikkat çekicidir. Bu durum, Suriye'de savaşan Çeçenlerin en az yüzde 25'inin, Rusya'ya geri dönebilmeleri halinde, her koşulda savaşmaya devam edebileceklerini göstermektedir.

- Çeçenler anketteki "Vahabi-Selefi Etki" seçeneğine yüzde 87'si "çok önemli", yüzde 13'ü ise "önemli" cevabını vermiştir. Söz konusu Vahabi/Selefi etkiye hiçbir Çeçen yabancı savaşçı tarafından "önemsiz" cevabının verilmemiş olması, bölgede yüzyıllardan hüküm süren Sufi İslam geleneğinden Vahabizm'e doğru ciddi bir geçiş olduğunu göstermektedir.

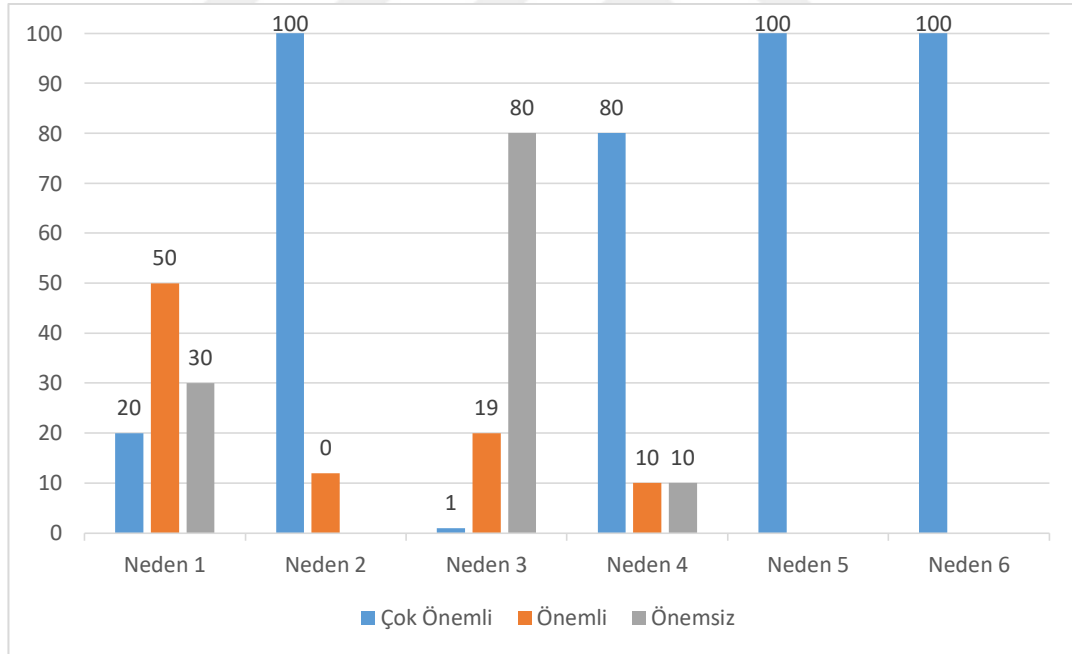
- "DAEŞ'in Hilafet ilanı" seçeneğine ise Çeçenlerin yüzde 87'si "önemsiz", yüzde 15'i "önemli", yüzde 2'si ise "çok önemli" cevabını vermiştir. Bu sonuçlar DAEŞ'in Hilafet ilanının Çeçenistan'daki Çeçenlerin Suriye'ye gelmesinde etkisinin çok düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Anket çalışması yapılan Kuzey Kafkasya kökenli yabancı savaşçı grubunun DAEŞ'i tekfir etmesi ve bağımsız bir grup olarak Suriye'de savaşıyor olması göz önünde bulundurulduğunda, bu yönde bir cevap çıkmasının normal olduğu değerlendirilebilir.

- Anketteki "Kafkasya Emirliğinin dağılması" seçeneğine Çeçen katılımcıların yüzde 64'ü "çok önemli", yüzde 30'u "önemli", yüzde 6'sı ise "önemsiz" cevabını vermiştir. Bu durumda, Kafkasya Emirliği dağılmamış ve Kuzey Kafkasya'daki savaş hali devam ediyor olsaydı, büyük ihtimalle, Çeçenistan'da savaşan Çeçenlerin Suriye'ye en azından bu kadar yoğun bir şekilde gitmeyeceği sonucuna varılabilmektedir.

- Çeçenlerin tamamı yüzde 100 oranında, anketteki “Cihat etmek” seçeneğine “çok önemli” cevabını vermiştir. Bu tablo İslam dinindeki cihat anlayışının Suriye’de savaşılan Çeçenler üzerinde son derece etkili bir unsur olduğunu göstermektedir.

- “Suriye’de Rusya’ya karşı savaşmak” seçeneğine Çeçen katılımcıların yüzde 94’ü “çok önemli”, yüzde 6’sı ise “önemli” cevabını vermiştir. Bu sonuç, Rusya yönetiminin siyasi olarak Suriye rejiminin yanında olmasının yanı sıra askeri olarak da sahada savaşmasının KKYS’in Suriye’ye gelmesi noktasında çok önemli bir motivasyon unsuru olduğunu göstermektedir. Nitekim Kuzey Kafkasya’da Rusya’ya karşı savaşan Çeçenler için Suriye’de de Rusya’nın varlığı “ana düşman” tanımlamasındaki öznedeki bir değişiklik olmadığına işaret etmektedir.

Şekil 5.2. Dağıstanlıların Suriye Savaşına Katılma Nedenleri

Suriyede savaşan KKYS’a yönelik 125 kişi üzerinde yapılan anket çalışmasına katılanların 10’u Suriye’ye Dağıstan’dan geldiklerini belirtmiştir. Dağıstanlı yabancı savaşçılardan elde edilen bulgular neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- “Devlet kontrolünden dolayı Kuzey Kafkasya’da savaşma imkânının azalması” seçeneğine Dağıstanlıların yüzde 20’si “çok önemli”, yüzde 50’si “önemli”, yüzde 30’u ise “önemsiz” cevabını vermiştir. Bu sonuç Rusya’nın Kuzey Kafkasya’da uyguladığı güvenlik politikasının Dağıstan’da önemli bir baskı unsuru yarattığını ve savaşma kapasitelerinin azalmasına neden olduğunu ortaya koymaktadır.

- Dağıstanlı yabancı savaşçıların tamamı anketteki “Vahabi-Selefi Etki” seçeneğine “çok önemli” yanıtını vermiştir. Bu oran Dağıstanlı katılımcılar üzerinde Vahabi/Selefi anlayışın çok etkin olduğunu göstermektedir.

- Anketteki “DAEŞ’in Hilafet ilanı” seçeneğine Dağıstanlı katılımcıların yüzde 80’i “önemsiz”, yüzde 19’u “önemli” yüzde 1’i ise “çok önemli” cevabını vermiştir. Anket çalışması yapılan Kuzey Kafkasya kökenli yabancı savaşçı grubunun DAEŞ’i tekfir etmesi ve bağımsız bir grup olarak Suriye’de savaşıyor olması göz önünde bulundurulduğunda, bu yönde bir cevap çıkmasının normal olduğu değerlendirilebilir. Ancak DAEŞ’e katılanların büyük oranda Selefi/Vahabi ideolojiyi benimsemesi göz önünde bulundurulduğunda, Dağıstan’dan gelen KKYS’ın da aynı ideolojiyi benimsemesine rağmen DAEŞ’in Hilafet ilanının büyük oranda kendileri için “önemsiz” olduğunu belirtmeleri, bu noktada yapılan genellemelerin yanlış olduğunu göstermektedir.

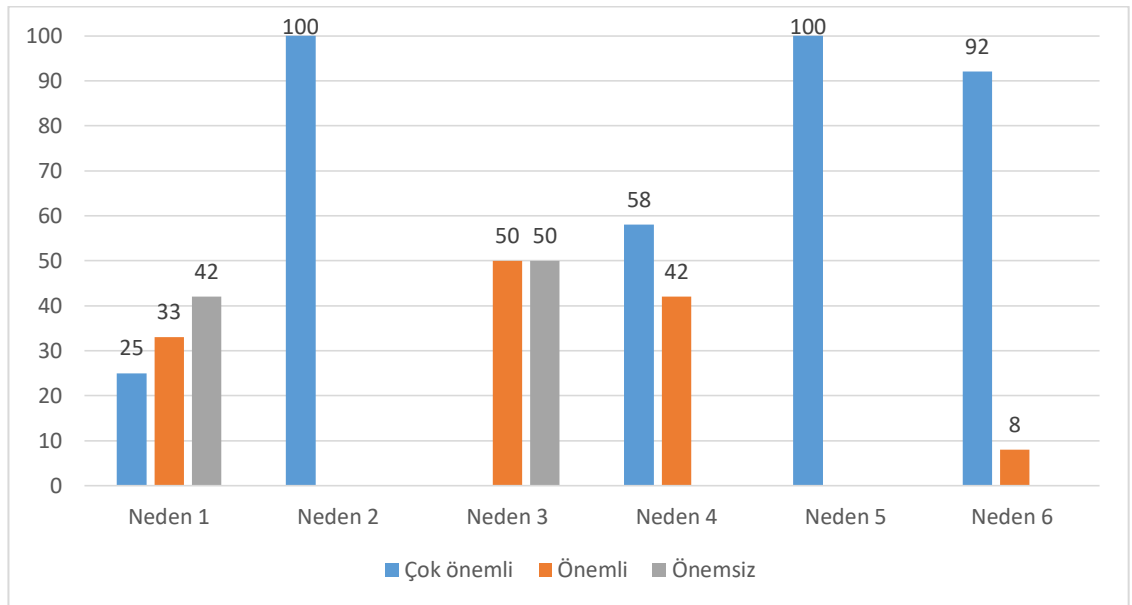
- Anketteki “Kafkasya Emirliğinin dağılması” seçeneğine Dağıstanlıların yüzde 64’ü “çok önemli”, yüzde 30’u “önemli”, yüzde 6’sı ise “önemsiz” cevabını vermiştir. Bu cevap oranından Kafkasya Emirliği’nin dağılmasının ve takip eden süreçte DAEŞ’e bağlandığını açıklamasının, Suriye’ye gelen Dağıstanlı yabancı savaşçılar üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Emirliğin dağılması,

Kuzey Kafkasya'daki savaşçılar arasında bir otorite boşluğu doğmasına neden olmuş ve onları başka bölgelere gitmeye sevk etmiştir.

-“Cihat etmek” seçeneğine, Dağıstanlı katılımcıların tamamı yüzde 100 oranında “çok önemli” cevabını vermiştir. Burada İslam dinindeki cihat anlayışının Suriye’de savaşan Dağıstanlılar üzerinde çok etkili bir motivasyon unsuru olduğu görülmektedir.

- “Suriye’de Rusya’ya karşı savaşmak” seçeneğine ise Dağıstanlıların tamamı “çok önemli” cevabını vermiştir. Bu oran Dağıstanlı savaşçıların diğer sebepler arasında “cihat etmek” için verdiği oranla aynı olması bakımından dikkat çekicidir. Rusya’ya karşı Suriye’de savaşmak aynı zamanda Rusya’ya karşı cihat etmek manasını da taşımasından dolayı, iki soruya verilen cevapta bu aranda bir örtüşmenin çıktığı değerlendirilmektedir.

Şekil 5.3. İnguşetyalıların Suriye İç Savaşına Katılma Nedenleri

Suriye’de savaşan KKYB’a yönelik 125 kişi üzerinde yapılan anket çalışmasına katılanların 12’si Suriye’ye İnguşetya’dan geldiklerini belirtmiştir.

İnguşetyalı yabancı savaşçılardan elde edilen bulgular neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- İnguşetyalı yabancı savaşçılar, “Devlet kontrolünden dolayı Kuzey Kafkasya’da savaşma imkânının azalması” seçeneğine yüzde 17’si “çok önemli”, yüzde 75’i “önemli”, yüzde 8’i ise “önemsiz” cevabını vermiştir. Bu tablo İnguşetyalı yabancı savaşçılar açısından da Rusya’nın Kuzey Kafkasya’da uyguladığı güvenlik politikalarının oldukça yıldırıcı bir etken olduğunu ortaya koymaktadır. Dağıstan ve Çeçenistan’a oranla zaten daha az sayıda savaşçı barındıran İnguşetya’da güvenlik operasyonlarının artması İnguş silahlı gruplara alan bırakmamıştır.

- İnguşetyalıların “Selefi Etki” seçeneğine yüzde 92’si “çok önemli”, yüzde 8’i ise “önemli” yanıtını vermiştir. Burada tıpkı Çeçen ve Dağıstanlı yabancı savaşçılarda olduğu gibi, İnguş yabancı savaşçıların üzerinde de Selefi/Vahabi ideolojinin hâkim olduğu görülmektedir.

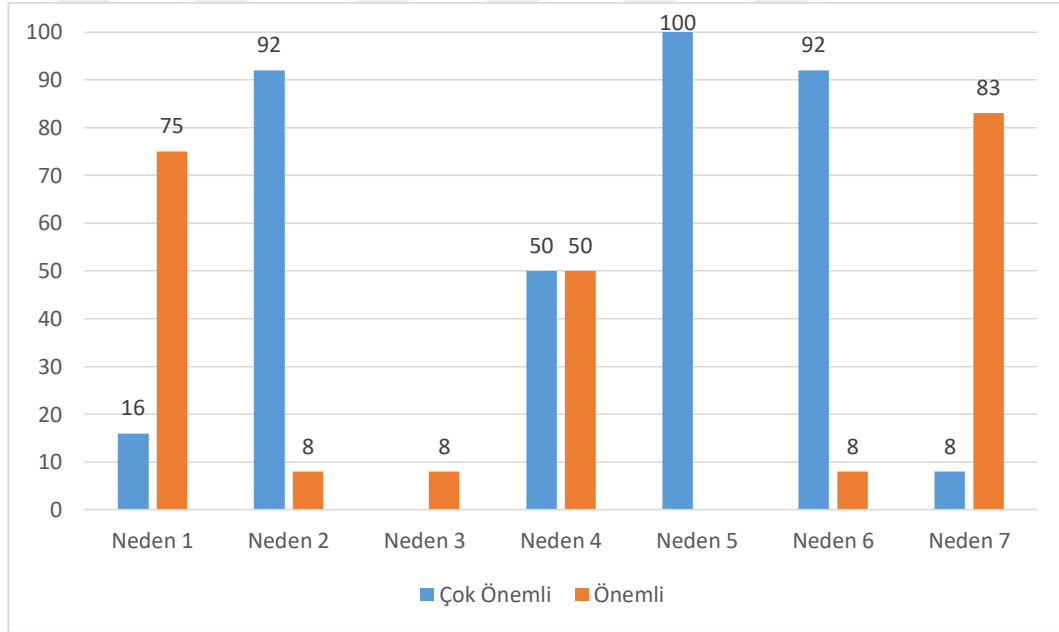
- Anketteki “DAEŞ’in Hilafet ilanı” seçeneğine İnguşetyalıların yüzde 50’si “önemsiz”, yüzde 50’si ise “önemli” yanıtını vermiştir. DAEŞ’in alan hâkimiyeti kurarak hilafet ilan etmesinin İnguşetyalı yabancı savaşçılar üzerinde, Çeçen ve Dağıstanlı yabancı savaşçılara oranla daha etkili olduğu görülmektedir.

-“Kafkasya Emirliğinin dağılması” seçeneğine İnguşetyalıların yüzde 50’si “çok önemli” yüzde 50’si ise “önemli” yanıtını vermiştir. Kafkasya Emirliği’nin dağılmasının tüm Kuzey Kafkasya bölgesindeki silahlı grupları etkilediği gibi İnguşların da bu süreçten etkilendiğini ve yeni savaş alanı için Suriye’ye gittikleri görülmektedir.

- İnguşetyalıların tamamı “Cihat etmek” seçeneğine yüzde 100 oranında “çok önemli” cevabını vermiştir. Burada İslam dinindeki cihat anlayışının Suriye’de savaşıan İnguşlar üzerinde önemli bir etken olduğu görülmektedir.

-“Suriye’de Rusya’ya karşı savaşmak” seçeneğine İnguşetyalı katılımcıların yüzde 92’si çok önemli, “yüzde 8’i ise “önemli” yanıtını vermiştir. Yine burada da Çeçen ve Dağıstanlı yabancı savaşçılar örneğinde olduğu gibi, Kuzey Kafkasya ve Suriye’de “ortak düşman” tanımlamasının değişmemesinin, İnguşları Suriye savaşına iten önemli bir etken olduğu değerlendirilmektedir.

Şekil 5.4. Avrupa’da Yaşayan Çeçenlerin Suriye Savaşına Katılma Nedenleri

Suriye’de savaşıan KKYB’a yönelik 125 kişi üzerinde yapılan anket çalışmasına katılanların 12’si Suriye’ye Avrupa’dan geldiklerini ve Çeçen olduklarını belirtmiştir. Bu kapsamda ankete akademik yazında karşılaşılan bir soru daha eklenmiş ve “Neden 7: Avrupa’dan Kuzey Kafkasya’ya geçiş zor olduğu için Suriye’de Rusya’ya karşı savaşmak” seçeneği de katılımcılara sunulmuştur. Avrupa’dan gelen Çeçen yabancı savaşçılardan elde edilen bulgular neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Avrupa'dan gelen Çeçenlerin, "Devlet kontrolünden dolayı Kuzey Kafkasya'da savaşma imkânının azalması" seçeneğine yüzde 16'sı "çok önemli", yüzde 75'i "önemli", yüzde 8'i ise "önemsiz" cevabını vermiştir. Bu oran Avrupa'da yaşayan Çeçenlerin Kuzey Kafkasya bölgesine savaşmak için gidemediklerini göstermektedir.

- "Vahabi-Selefi Etki" seçeneğine Avrupa'dan gelen Çeçenlerin yüzde 92'si "çok önemli", yüzde 8'i ise "önemli" şeklinde yanıtlamıştır. Buradan Avrupa'dan Suriye'ye gelen Çeçenlerin üzerinde de Vahabi/Selefi ideolojinin etkisi olduğu görülmektedir. Söz konusu ideolojinin sadece Kuzey Kafkasya'da yaşayan Çeçenler üzerinde değil, Avrupa'ya göç etmiş olan Çeçenler üzerinde de etkili olması, bu etkinin sadece coğrafyadan kaynaklı bölgesel bir etki olmadığını da göstermektedir.

- Anketteki "DAEŞ'in Hilafet ilanı" seçeneğine ise Avrupa'dan gelen Çeçen katılımcıların yüzde 92'si "önemsiz", yüzde 8'i ise "önemli" olduğunu belirtmiştir. DAEŞ'in hilafet ilanının diğer gruplar üzerinde olmadığı gibi, Avrupa'dan gelen Çeçen yabancı savaşçılar üzerinde de bir motivasyon unsuru oluşturmadığı görülmektedir.

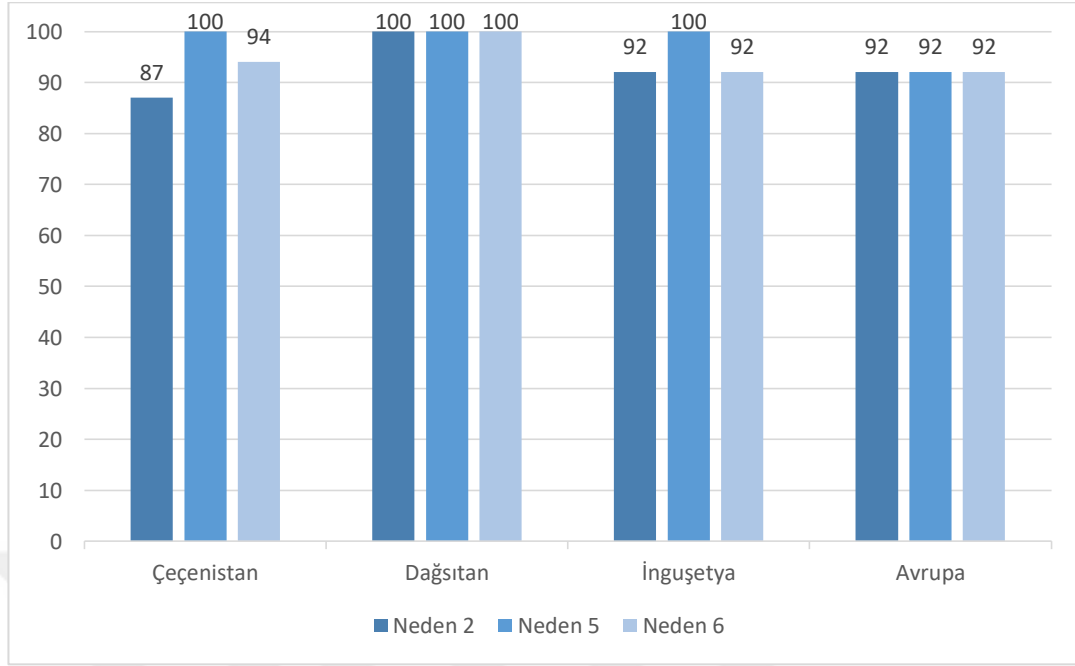
- Avrupa'dan gelen Çeçenler, "Kafkasya Emirliğinin dağılması" seçeneğine yüzde 50'si "çok önemli", yüzde 50'si "önemsiz" yanıtını vermiştir. Söz konusu grubun bu yanıtı vermesinin "Neden 1" ile de bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Çünkü Kafkasya Emirliği'nin dağılması, bölgede güvenlik operasyonlarının artması ve savaşma imkân ve kapasitesinin azalmasıyla paralel gelişen süreçlerdir. Bu nedenle Avrupalı Çeçenlerin Rusya yerine Suriye savaşmaya gitmesinde her iki etken birbirini tamamlayan unsurlardır.

- Anketteki “Cihat etmek” seçeneğine ise Avrupa’dan gelen Çeçenlerin tamamı “çok önemli” yanıtını vermiştir. Bu tabloda, Çeçenlerin Avrupa’ya göç etmiş olmalarına rağmen dini ideolojilerini muhafaza etmeyi başardıklarını göstermektedir.

- “Suriye’de Rusya’ya karşı savaşmak” seçeneğine katılımcıların yüzde 92’si “çok önemli”, yüzde 8’i ise “önemli” yanıtını vermiştir. Bu noktada Çeçenlerin Avrupa’ya göç etmiş olmasına rağmen Rusya’yı hala düşman unsur olarak gördükleri, Rusya’ya karşı “tamamlanmamış savaşlarına” Suriye’de devam etmek istedikleri görülmektedir.

- Ankette sadece Avrupa’dan gelen Çeçenlere yöneltilen, “Avrupa’dan Kuzey Kafkasya’ya geçiş zor olduğu için Suriye’de Rusya’ya karşı savaşmak” seçeneğine katılımcıların yüzde 8’i çok önemli, yüzde 83’ü ”önemli” yüzde 9’u ise “önemsiz” cevabını vermiştir. Burada çıkan orana bakıldığında aslında “çok önemli” cevabının yüzde 83, “önemli” yanıtının ise yüzde 8 çıkması, yani iki seçeneğin oranlarının yer değiştirmiş olması beklenirdi. Çünkü “Neden 1” ve “Neden 4” dolaylı olarak “Neden 7” ile bağlantılıdır ve “Neden 1”de yüzde 16, “Neden 4” de ise yüzde 50 oranında “çok önemli” yanıtı verilmiştir. Buradan şu sonuca varmak mümkündür: Avrupa’dan gelen Çeçenler üzerinde Rusya’nın Kuzey Kafkasya’da yürüttüğü operasyonlar ve Kafkasya Emirliği’nin dağılması, Rusya sınırları içine giriş imkânlarının kısıtlılığından daha önemli bir etkidir. Halbuki literatürde “Neden 7”den daha baskın bir etken olarak söz edilmektedir.

Şekil 5.5. KKYS’ın Suriye Savaşına Katılmasında En Önemli Üç Etken

-Şekil 5.5. 'de KKYS'ın Suriye iç savaşına katılmasındaki en önemli üç neden karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada katılımcıların verdiği “çok önemli” ve “önemli” cevapları birlikte değerlendirilerek yüzde hesaplaması yapılmıştır.

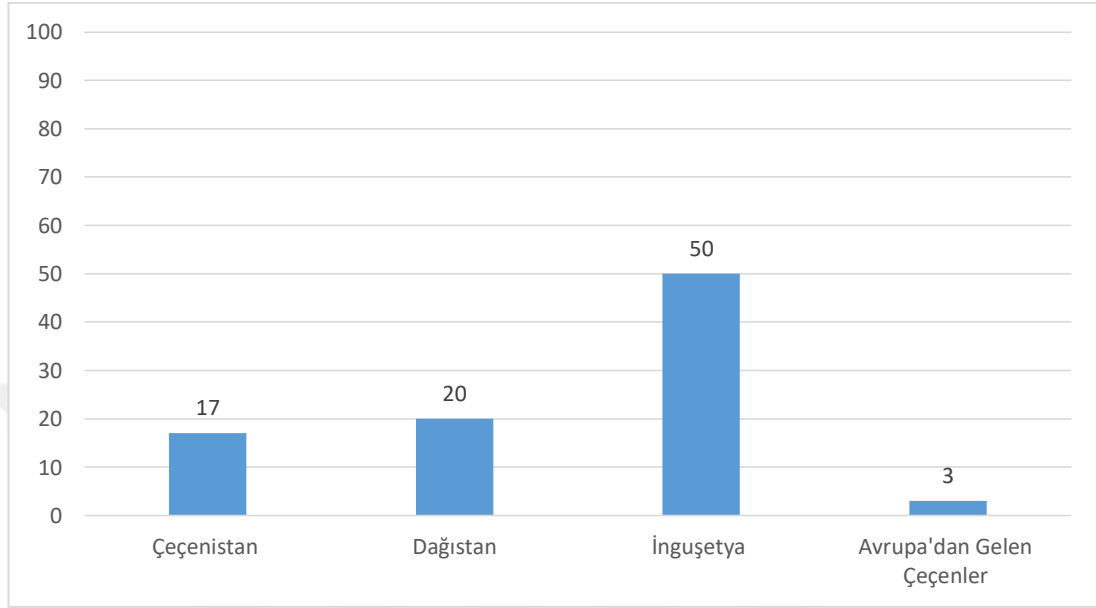
-Çıkan tabloda; “Vahabi/Selefi etkisi”, “ Cihat etmek” ve “Suriye’de Rusya’ya karşı savaşmak” KKYS’ın Suriye’ye gitmesine neden olan en önemli üç faktör olarak belirmiştir. Bu üç en önemli faktör değerlendirildiğinde ikisinin dini, birinin etnik bir çatışma geçmişine dayalı olduğu görülmektedir.

-Bu noktada KKYS üzerinde Vahabi/Selefi ideolojinin etkili olduğu görülmektedir. Bu etki beraberinde İslam dinindeki cihat anlayışının daha katı ve keskin bir şekilde yorumlanmasına neden olmuştur. Bu yorum ise başka coğrafyalarda zulüm gören Müslümanların yardımına gidilmesini her şeyin önüne taşınmasını sağlamıştır.

-Diğer taraftan Kuzey Kafkasya’da Çarlık Rusyası döneminden itibaren Rusya’ya karşı yürütülen bağımsızlık denemeleri ve ayaklanmaların günümüzde de

etkisinin devam ettiği ve bu etkinin KKYS'ın ülkelerini terk ederek Suriye'de “değişmeyen düşman” Rusya'ya karşı savaşmayı tetiklediği görülmektedir.

Şekil 5.6. KKYS'ın Suriye Savaşına Katılmasında DAES'in Hilafet İlanının Etkisi

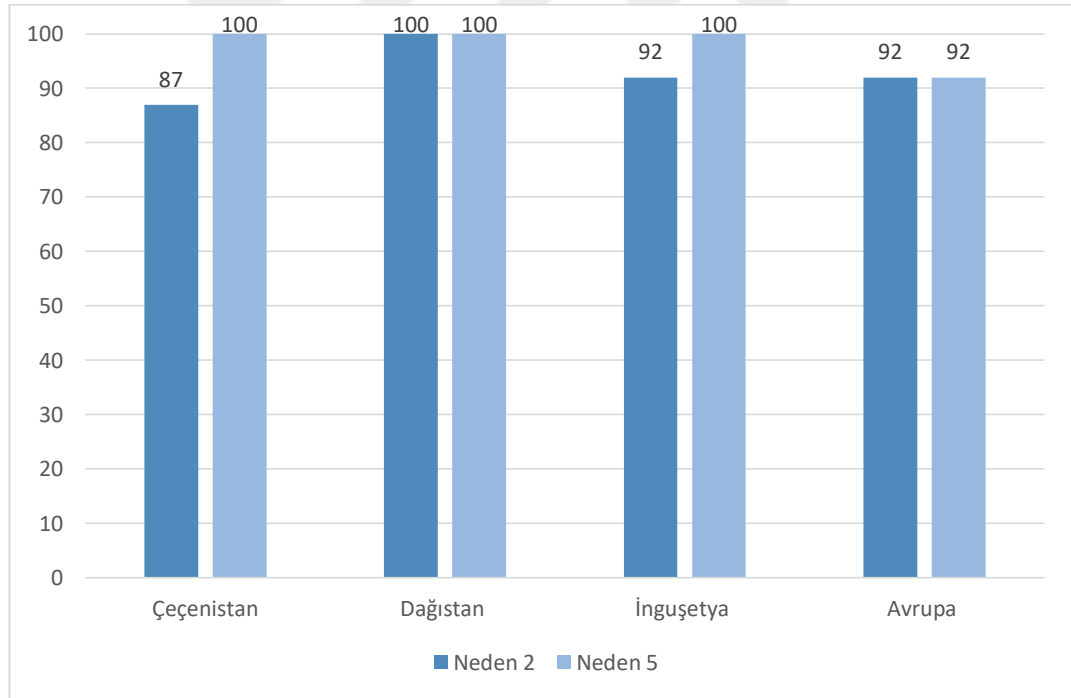

Şekil 5.6'da ise KKYS'ın Suriye'ye savaşmak için gitmesinde terör örgütü DAES'in sözde hilafet ilan etmesinin etkisi karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada katılımcıların verdiği “çok önemli” ve “önemli” cevapları birlikte değerlendirilerek yüzde hesaplaması yapılmıştır.

- Diğer taraftan ortaya çıkan sonuçta, Çeçenistan'dan Suriye'ye gelen Çeçenler'in yüzde 17'si, Dağıstanlıların yüzde 20'si, İnguşların yüzde 50'si ve Avrupa'dan gelen Çeçenlerin yüzde 3'ü üzerinde DAES'in hilafet ilanının bir motivasyon unsuru olduğu görülmektedir. Burada Avrupa'dan gelen Çeçenlerle, Çeçenistan'dan gelen Çeçenler karşılaştırıldığında arada yüzde 14'lük bir fark göze çarpmaktadır. Bu tablo Çeçenistan'dan gelen Çeçen yabancı savaşçıların, Avrupa'dan gelenlere oranla Hilafet olgusundan daha fazla etkilendiklerini göstermektedir.

- DAEŞ'in hilafet ilanından en fazla etkilenen KKYS'ın yüzde 50 oranıyla İngušetyalılar olduğu görölmektedir. Ancak bu noktada İngušetya'dan gelen yabancı savaşıçılarının yüzde 50'sinin Hilafet ilanını bir motivasyon unsuru olarak görmesi, DAEŞ'in eylemlerini destekledikleri anlamına gelmemektedir. Çünkü görüőülen KKYS grubunun üyeleri DAEŞ'i tekfir etmekte ve bağımsız bir grup olarak sahada yer almaktadır. Buna rağmen İngušetyalı yabancı savaşıçılarının yüzde 50'si, Dağıstanlı yabancı savaşıçılarının yüzde 20'si, Çeçenistan'dan Suriye'ye giden Çeçen yabancı savaşıçılarının ise yüzde 15 oranında Hilafet ilanını çekici faktör olarak işaretlemesi, kimden gelirse gelsin, Hilafet ilanının belli oranda çekici faktör oluşturduğunu göstermektedir.

Şekil 5.7. KKYS'ın Suriye Savaşıına Katılmasında Radikal Cihatçı Selefilik Anlayışının Etkisi

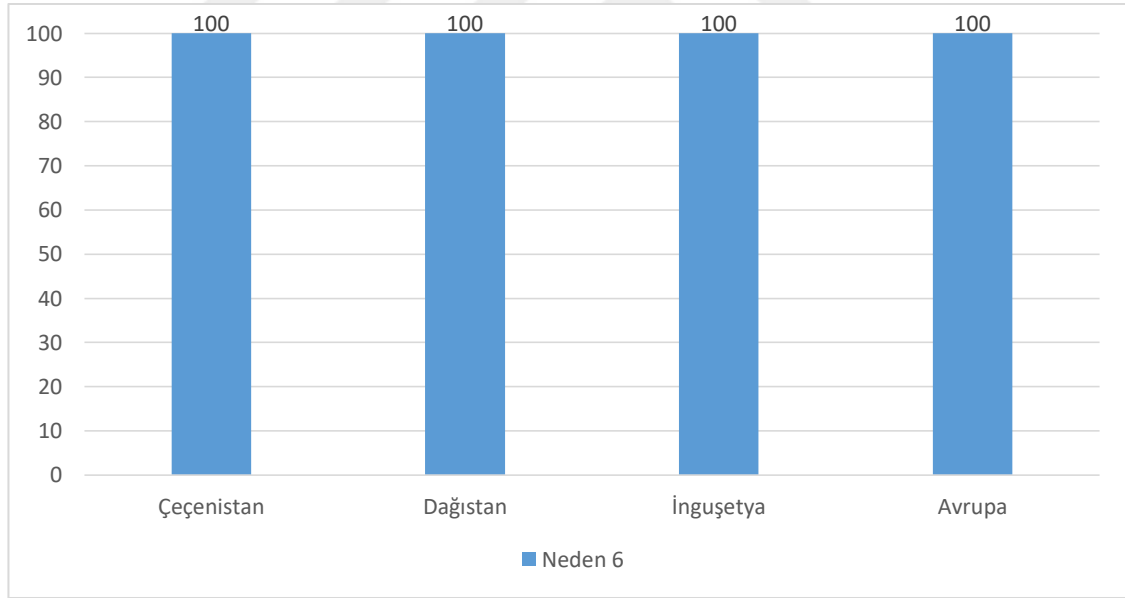

-Şekil 5.7.'de KKYS'ın Suriye iç savaşıına katılmasında “Vahabi/Selefi etkisi” ve “Cihat etmek” seçenekleri birlikte ele alınarak “radikal cihatçı selefilik” anlayışının etkisi karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada katılımcıların verdiği “çok

önemli” ve “önemli” cevapları birlikte değerlendirilerek yüzde hesaplaması yapılmıştır. Bu doğrultuda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

-Çeçenistan’dan gelen Çeçenler, Dağıstanlılar ve İnguşlar’ın tamamı “Cihat etmek” seçeneğinin Suriye’ye gitmeleri açısından önemli bir motivasyon unsuru olduğunu belirtmiştir. Aynı grup “Vahabi/Selefi etki” seçeneğine ise Çeçenler yüzde 87, Dağıstanlılar yüzde 100, İnguşlar ise yüzde 92 oranında olumlu yanıt vermiştir. Avrupa’dan gelen Çeçenler ise her iki seçeneğe de yüzde 92 oranında olumlu yanıt vermiştir. Bu tabloda Selefi/Vahabi ideoloji ile cihat olgusunun birleştiği ve bireyi ya da grubu yabancı savaşçı olmaya iten radikal cihatçı selefilik anlayışının KKYS üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Şekil 5.8. KKYS’in Suriye Savaşına Katılmasında Rusya’nın Suriye’deki Varlığı ve Desteğinin Etkisi

-Şekil 5.8’de KKYS’in Suriye iç savaşına katılmasında Rusya’nın Suriye yönetimine askeri ve siyasi olarak destek vermesi ve sahada aktif olarak rol almasının etkisinin kendileri açısından ne derecede önemli bir etken olduğu sorulmuştur. Bu karşılaştırmada katılımcıların verdiği “çok önemli” ve “önemli”

cevapları birlikte değerlendirilerek yüzde hesaplaması yapılmıştır. Bu noktada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- KKYS'dan, Suriye savaşına katılma sebepleri arasında ankette yöneltilen, "Suriye'de Rusya'ya karşı savaşmak" seçeneğinin Çeçenistan'dan gelenler Çeçenlerin yüzde 100'ü, Dağıstanlıların yüzde 100'ü, İnguşların yüzde 100'ü ve Avrupa'dan gelen Çeçenlerin yüzde 100'ü kendileri için çok etkili bir motivasyon unsuru olduğu noktasında birleşmiştir. Bu oran etki bakımından "Suriye'de Rusya'ya karşı savaşma" motivasyonunun, "Vahabi/Selefi etkisi" ve "Cihat etmek" seçeneklerini geride bıraktığını ve KKYS'in Suriye iç savaşına katılmasında en önemli motivasyon unsurlarının başında geldiğini göstermektedir.

5.5. Değerlendirme

Suriye iç savaşına katılan KKYS ile yapılan anket çalışmasında elde edilen sonuçlar bir önceki bölümde grafiklendirilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak, Çeçenistan'dan gelen Çeçenlerin savaşa katılma nedenlerine baktığımızda üç etkenin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu etkenler; Selefizm unsuru, cihat etme motivasyonu ve Suriye'de Rusya'ya karşı savaşma isteği olarak karşımıza çıkmaktadır. Üç etkenin birleşmesi KKYS içinde Çeçenistan'dan gelen Çeçenlerin varlığının temel nedenlerini açıklamaktadır.

İkinci olarak, Dağıstanlıların Suriye iç savaşına katılmasını sağlayan temel etkenlerin de Çeçenlerinkilerle paralel olduğu görülmektedir. Buna göre; Selefizm etkisi, cihat anlayışı ve Rusya'ya karşı savaşma isteği Dağıstanlı yabancı savaşçıların tamamı tarafından "en önemli sebep" olarak işaretlenmiştir.

Üçüncü olarak, İnguşyetalıların savaşa katılmasında da yine benzer bir tablonun ortaya çıktığı görülmektedir. Dağıstanlılar ve Çeçenler gibi, İnguşyetalı

yabancı savaşçıları da Suriye iç savaşına sürükleyen en önemli nedenlerin başında Selefizm ideolojisi, cihat anlayışı ve Rusya ile savaşma arzusu gelmektedir.

Dördüncü olarak, Avrupa'dan gelen Çeçenlerin motivasyon unsurları arasında Selefizm ideolojisi, cihat anlayışı ve Rusya'ya karşı savaşmanın dışında farklı bir unsur daha ön plana çıkmaktadır. Burada öne çıkan yeni unsur, Avrupa'da yaşayan Çeçenlerin güvenlik önlemleri nedeniyle Kuzey Kafkasya'ya geçememesinden dolayı Suriye'de Rusya'ya karşı savaşmak için geldikleri görülmektedir. Buradan hareketle, “eğer Avrupa'da yaşayan Çeçenler Kuzey Kafkasya'da savaşma imkanı bulabilselerdi, Suriye savaşına çok daha düşük yoğunlukta katılabilirlerdi” sonucuna ulaşılması mümkündür.

Beşinci olarak, KKYS'in tamamının Suriye savaşına katılması sürecinde en fazla öne çıkan üç motivasyon unsuru değerlendirildiğinde, Selefizm etkisi, cihat anlayışı ve Rusya'ya karşı savaşma arzusu olduğu görülmektedir. Bu noktada Selefi ideolojinin cihat kavramını daha katı ve keskin bir şekilde yorumlanmasının KKYS üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yüzyıllardır Kuzey Kafkasya halklarının Rusya'ya karşı sürdürdüğü bağımsızlık mücadelesinin etkisinin günümüzde de devam ettiği ve bu etkinin KKYS'in ülkelerini terk ederek Suriye'de “değişmeyen düşman” Rusya'ya karşı savaşmayı tetiklediği görülmektedir.

Altıncı olarak, terör örgütü DAESH'in sözde hilafet ilanının KKYS'in Suriye savaşına katılmalarında etkisi incelendiğinde neredeyse yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Bu sonucun çıkması, anket çalışması yapılan grubun zaten DAESH'i tekfir etmiş olması nedeniyle doğal görünmektedir. Ancak akademik yazında yer alan, Suriye'ye savaşmaya gelen Müslüman yabancı savaşçıların geneli üzerinde hilafet ilanının etkili olduğunu öne süren bazı çalışmaları doğrulamaması açısından önemlidir.

Yedinci olarak, radikal cihatçı Selefilik etkisinin KKYS üzerinde oldukça etkili olduğu görülmektedir. Burada KKYS'in Selefizm etkisi ve cihat anlayışına verdiği cevaplar bir arada ele alınarak bir bütünlemeye gidilmiştir. Ortaya çıkan sonuçta İslam dinindeki cihat anlayışının Selefi ideoloji ile birlikte daha katı yorumlanmasının KKYS'in Suriye iç savaşına katılmasında çok önemli olduğu değerlendirilmektedir. Son olarak, KKYS'in Suriye iç savaşına katılmasında Rusya'nın Suriye'deki varlığı ve desteğinin etkisinin ne derecede olduğu test edilmiştir. Aynı zamanda tezin de hipotezini oluşturan bu varsayım, ankete katılan KKYS'in tamamı tarafından doğrulanmış ve Suriye iç savaşına katılmalarında en önemli etken olarak ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından meydana gelen savaşlarda devlet dışı aktörlerin giderek daha fazla etkisini göstermeye başlaması, ulusal ve uluslararası alanda güvenlik anlayışında değişimler yaşanmasına neden olmuştur. Bu süreçte devletlerin daha fazla odaklanmaya başladığı yeni güvenlik sorunları arasında yabancı savaşçı konusu önemli bir yer teşkil etmeye başlamıştır. Akademik yazında 19. yüzyıla dayandırılan yabancı savaşçı olgusu, 20. yüzyıla gelindiğinde özellikle 1979-1989 Sovyetler Birliği-Afganistan, 2003 Amerika-Irak ve 2011'den beri devam eden Suriye iç savaşında kendisini daha fazla göstermeye başlamıştır. Terör örgütü El-Kaide'nin 11 Eylül'de ABD'de ikiz kulelere gerçekleştirdiği terör saldırısı yabancı savaşçıların akademik yazında daha sık ele alınmasında önemli bir dönemeç teşkil etmiştir.

Bu bağlamda tarihsel gelişim süreci içinde ele alınan yabancı savaşçıların evriminde, Suriye iç savaşına katılan KKYS radikalleşme ve şiddete varan radikalleşme kavramları çerçevesinde ele alınmıştır. İlk olarak radikalleşmenin ne olduğu açıklanmıştır. Ardından radikalleşme teorilerinden hangisinin tezde incelenen KKYS'in Suriye gidişini daha iyi açıkladığı üzerinde durulmuştur. Radikalleşmenin ardından şiddete varan radikalleşme olgusu ele alınarak, bu sürecin yabancı savaşçı olmaya giden süreçteki etkisi değerlendirilmiştir. Daha sonra ise yabancı savaşçıların

nasıl ve ne zaman ortaya çıktığı tarihsel örneklerle incelenerek, ortaya çıkan yabancı savaşçı profili açıklanmıştır. Son olarak ise akademik yazında yabancı savaşçıların motivasyonlarında öne çıkan nedenler belirlenmiştir.

KKYS'ın Suriye iç savaşına katılmasında güncel gelişmelerin etkisi kadar konunun tarihsel bir arka planı da oldukça önemlidir. Kuzey Kafkasya'da, özellikle Çeçenlerin, yüzyıllardır Rus yönetimleri ile yaşadıkları sorunlar ve bunun sonucunda ortaya çıkan çatışma ortamı, KKYS'ın yabancı savaşçı olma ve Suriye iç savaşına katılma süreçlerinin anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Rusya ile geçmişte yaşanan savaşlar, devlet şiddeti ve aşırı baskıyla birlikte radikal Selefi ideolojinin de bölgede hâkim olmaya başlaması, bölgedeki silahlı grupların daha fazla ve orantısız şiddet uygulamasına neden olmuştur. Bu durum ise Çeçenleri ve diğer bölge halklarını, sadece Kuzey Kafkasya'da değil farklı coğrafyalarda da Rusya'ya karşı duyulan düşmanlığın ve kinin devam etmesine, imkân bulunduğu ise Rusya'ya karşı savaşmalarını beraberinde getirmiştir.

Tezde, Suriye'de savaşan Ecnadul Kavkaz grubuna bağlı olan 91'i Çeçenistan, 12'si Dağıstan, 12'si Avrupa ve 10'u İnguşetya'dan savaşa katılan yabancı savaşçıları üzerinde düzenlenen anket çalışması sonucunda KKYS'ın tek bir motivasyon ile hareket etmedikleri ortaya çıkmaktadır. Bu noktada beş temel etkenin KKYS'ın Suriye'ye gelmesinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu etkenler şunlardır: Devlet kontrolünden dolayı Kuzey Kafkasya'da savaşma imkânının azalması, Selefi ideolojinin etkisi, Kafkasya Emirliğinin dağılması, cihat anlayışı ve Suriye'de Rusya'ya karşı savaşmak

Bu etkenlerin içinde en fazla öne çıkan üç motivasyon unsuru değerlendirildiğinde, Selefizm etkisi, cihat anlayışı ve Rusya'ya karşı savaşma arzusu olduğu görülmektedir. Bu noktada Selefi ideolojinin cihat kavramını daha katı

ve keskin bir şekilde yorumlanmasının KKYS üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anket sonucunda elde edilen veriler terör örgütü DAES’in sözde hilafet ilanın KKYS’in Suriye savaşına katılmalarında neredeyse yok denecek kadar az bir etkisi olduğu göstermektedir. Bu sonucun çıkması, anket çalışması yapılan grubun zaten DAES’i tekfir etmiş olması nedeniyle doğal görünmektedir. Ancak akademik yazında yer alan, Suriye’ye savaşmaya gelen Müslüman yabancı savaşçıların geneli üzerinde hilafet ilanının etkili olduğunu öne süren bazı çalışmaları doğrulamaması açısından önemlidir.

Elde edilen sonuçlar bağlamında KKYS’in Suriye iç savaşına katılmasında en önemli motivasyon unsurun ise, Suriye’de Rusya’ya karşı savaşma arzusu olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada, Kuzey Kafkasya halklarının Rusya’ya karşı sürdürdüğu bağımsızlık mücadelesinin etkisinin günümüzde de devam ettiği ve bu etkinin KKYS’in ülkelerini terk ederek Suriye’de “değişmeyen düşman” Rusya’ya karşı savaşmayı tetikleyen birincil unsur olduğu ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

AA. 2016. “DAEŞ Liderlerinden Şişani'nin Öldürüldüğü İddia Edildi.” Erişim Tarihi: 1 Haziran 2018. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/daes-liderlerinden-sisani-nin-olduruldu-iddia-edildi/533894>.

AA. 2014. “Çeçen Lider Doku Umarov Öldürüldü.” Erişim Tarihi: 2 Haziran 2018. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cecen-lider-doku-umarov-olduruldu/173693>.

Alanyalı, Ali Alp. 2014. “The Radicalization In Chechnya From Nationalist Insurgency To Islamic Terrorism.” Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi

Azzam, Abdullah. 2017. *Tevbe Suresi Tefsiri* İstanbul: Buruç Yayınevi

Baddeley, John F. 1995. *Rusların Kafkasya'yı İstilas ve Şeyh Şamil*, İstanbul: Kayıhan Yayınları, 1995

Barrett, Richard. 2014. “Foreign Fighters in Syria.” *The Soufan Group*

BBC Türkçe. 2004. “Çeçen Lider Kadırov Grozni'de Öldürüldü.”, Erişim Tarihi: 2 Şubat 2018.

http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2004/05/040509_chechnya_wrap.shtml.

Borum, Randy. 2011. "Radicalization into Violent Extremism II, A Review of Conceptual Models and Emprical Research." *Journal of Strategic Security* 4 (4): 37-62.

Borum, Randy ve Robert Fein. 2016. "The Psychology of Foreign Fighters." *Studies in Conflict and Terrorism*, 40(3): 248-266.

Borum, Randy. 2011. "Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research." *Journal of Strategic Studies*, 4 (4): 37-62.

Borum, Randy. 2003. "Understanding the Terrorist Mindset." *Mental Health Law & Policy Faculty Publications*. 228.

Bokhari, L. Thomas Hegghammer, B. Lia, P. Nesser, and T. Tonnessen, "Paths to global Jihad: Radicalization and Recruiment to Terror Networks," FFF Seminar, Norwegian Defence Research Establishment, March 2006.

Bryan, Ian. 2010. "Sovereignty and the Foreign Fighter Problem." *Orbis* 54 (1): 115-130.

Catford, J.C. 1977. "Mountain of tongues: The Languages of the Caucasus", *Annual Reiew Anthropol*, 6: 283-314.

Car, Edward Hallett. 2016. *Sovyet Rusya Tarihi Bolşevik Devrimi* İstanbul: Metis Yayıncılık

Cornell, Svante. 2012. "The Afghanization of the North Caucasus: Caucasus and Implications of a Changing Conflict." Blank, Stephen J. (der) *Russia's Homegrown Insurgency: Jihad in the North Caucasus* PA: Strategic Studies Institute: 121-154.

Colarusso, John. 2015. Bir Dönüm Noktası Olarak İkinci Rus-Çeçen Savaşı, Erişim Tarihi: 21 Nisan 2018. <http://www.kaffed.org/bilgi-belge/cecenistan/item/196-bir-donum-noktasi-olarak-ikinci-rus-cecen-savasi.html>.

Castro, Madeleen Karen. 2016. "The Relationship Between the Current Experiences of Syrian Refugees Living in Turkey and Political Radicalization", Yüksek Lisans Tezi, Sabancı Üniversitesi.

CNN. 2016. "Ebu Ömer El Şişani, Amerika Tarafından Düzenlenen Hava Saldırısında Öldürüldü." Erişim Tarihi: 8 Haziran 2018.
<https://www.haberler.com/cnn-ebu-omer-el-sisani-amerika-tarafindan-8238660-haberi/>.

CIA. 2016. "Statement by Director Brennan as Prepared for Delivery Before the Senate Select Committee on Intelligence." Erişim Tarihi: 16 Haziran 2018,
<https://www.cia.gov/news-information/speeches-testimony/2016-speeches-testimony/statement-by-director-brennan-as-prepared-for-delivery-before-ssci.html>

Collier, Paul ve Anke Hoeffler. 2004. "Greed and Grievance in Civil War." *Oxford Economic Papers* 56: 563-593.

Çelik, Oktay. 2015. "Dini İstismar Eden Terör Örgütlerinde Radikalleşme Süreçleri." *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22: 99-122.

Davrishova, Niliufer. 2015. "Sovyetler Birliği'nin Sürgün Politikası ve Ahıska Türkleri Sürgünü.", İstanbul Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi

Demiroğlu, Elif Topal. 2014. "Yeni Toplumsal Hareketler: Bir Literatür Taraması." *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1): 133-144.

Degenne, Alain ve Michel Forsé. 1999. *Introducing Social Networks* London: SAGE

Es-Süveylim, Samir Bin Salih. 2013. *Hattab'ın Anıları* İstanbul: Küresel Kitap

Europol. 2015. "North Caucasus fighters in Syria and Iraq, IS Propaganda in Russian Language." Erişim Tarihi: 15 Haziran 2017.
<https://www.europol.europa.eu/publications-documents/redacted-north-caucasian-fighters-in-syria-and-iraq-and-russian-language-propaganda-edoc-801733>.

Erkilet, Alev. 2015. *Ele Geçirilemeyen Toprak Kuzey Kafkasya Şeyh Şamil'den Şamil Basayev'e Çeçenistan-Dağıstan Direniş Hareketleri* İstanbul: Büyüyenay

ForeignSenate. 2016. "Testimony Before the Senate Foreign Relations Committee on "Global Efforts to Defeat ISIS." Erişim Tarihi: 15.02.2017.
https://www.foreign.senate.gov/imo/media/doc/062816_McGurk_Testimony.pdf.

Foreign Fighters, An Updated Assessment of the Flow of Foreign Fighters into Syria and Iraq, The Soufan Group, 2015, s. 7.

Gunaratna, Rohan. 2015. *The Global Jihad Movement* New York: Rowman-Littlefield,

Gafarlı, Orhan. 2016. "Eski Sovyet Coğrafyasında DAES Varlığı." *AlJazeera Türk*, 4 Temmuz. Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2018. <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/eski-sovyet-cografyasinda-daes-varligi>.

Gurr, Ted R. 1970. *Why Men Rebel*. New Jersey: Princeton University Press

Habertürk. 2014. "İşte Kobani Saldırısının Arkasındaki İsim." Erişim Tarihi: 25 Haziran 2018. <http://www.haberturk.com/haber/haber/996793-iste-kobani-saldirisinin-arkasindaki-isim>.

Hanife, İmam-ı Azam Ebu. 2015. *Müsned* İstanbul: Kayıhan Yayınları

Hegghammer, Thomas. "The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad." *International Security*, 35(3): 53-94.

Hegghammer, Thomas. 2013. "Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Westers Jihadists' Choise between Domestic and Foreign Fighting." *American Political Science Review*, 107 (1): 1-15.

Hersman, Rebecca. 2000. *Friends and Foes: How Congress and the President Really Make Foreign Policy* Washington: Brookings Institution

Heckelman, A. Joseph. 1974. *American Volunteers and Israil's War of Indipendence* New York: Ktav Publishing House

Hegghammer, Thomas. 2010. "The Rise of Muslim Foreign Fighters." *International Security*, 35: 53-94.

Hockenos, Paul. 2003. *Homeland Calling: Exile, Patriotism, and the Balkan Wars*, New York: Cornell University Press

Hobbes, Thomas. 2016. *Leviathan-Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti*. Çeviren Semih Lin. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Horowitz, Donald. 1998. "Structure and Strategy in Ethnic Coflict." Yıllık toplantı bildirisi: World Bank Conference on Development Economics, Washington, Nisan 20-21.

Horgan, John. 2009. "Deradicalization or Disengagement? A Precess in Need of Clarity and a Counter-terrorism Initiative in Need of Evaluation." *Revista de Psicologia Social*, 24(2): 291-298.

Hunter, Shireen. 2004. *Islam in Russia: The Politics of Identity and Security*, New York: M.E. Sharpe

International Crisis Group. 2016. "The North Caucasus Insurgency and Syria: An Exported Jihad?." Europe Report, 238: 6.

İnalçık, Halil. 1992. "Osmanlı-Rus İlişkileri 1492-1700." *TTK* 7: 16-21.

İslamtr. 2013. "Seyfullah Şişani Ve Ketibesi, El Nusra Cephesi Emir'ine Biat Etti." Erişim Tarihi: 31 Nisan 2018. <https://www.islam-tr.net/konu/seyfullah-sisani-ve-ketibesi-el-nusra-cephesi-emirine-biat-etti.36281/>.

Интерфакс. 2015. “Илья Рогачев: участие РФ в антитеррористической борьбе в Сирии - очень сильный психологический фактор.” Erişim Tarihi: 8 Ekim 2018. <http://www.interfax.ru/interview/472050>.

Jenkins, J. Craig ve Perrow Charles. 1977. “Insurgency of the Powerless: The Farm Worker Movements 1946- 1972.” *American Sociological Review* 42: 249-268.

Jennifer Brinkerhoff. 2009. *Digital Diasporas: Identity and Transnational Engagement* New York: Cambridge University Press

Kafkasevi. 2007. “Emirlik İlanına Karşı İstanbul’da Üç Toplantı.” Erişim Tarihi: 16 Şubat 2018. <http://www.kafkasevi.com/index.php/news/detail/25>.

Кавказский Узел. 2016. “Убийства исламских деятелей на Северном Кавказе.” Erişim Tarihi: 12 Haziran 2018. <http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/244966/>.

Кавказский Узел. 2016. “Убийства исламских деятелей на Северном Кавказе.” Erişim Tarihi: 12 Haziran 2018. <http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/244966/>.

Khalil, James ve Martine Zeuthen. 2016. “Countering Violent Extremism and Risk Reduction: A Guide to Programme Design and Evaluation.” *RUSI, Whitehall Report*: 1-45.

Kurat, Akdes Nimet. 2014. *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917’ye Kadar* Ankara: TTK

Lee, Everette S. 1966. A Theory of Migration, *Demography* 3 (1): 47-57.

Лента, Басаев. 2004. “Раскрыл план теракта в Беслане.” Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2018. <https://lenta.ru/news/2004/09/17/basayev/>.

Luxembourg, N. 1998. *Rusların Kafkasya İşgalinde İngiliz Politikası ve İmam Şamil*, İstanbul: Kayıhan Yayınları

Malet, David. 2013. *Foreign Fighters: Transnational Identity in Civil Conflicts*. London: Oxford University Press

Malet, David. 2009. “.Why Foreign Fighters? Historical Perspectives and Solutions.” *Elsevier Limited on behalf of Foreign Policy Research Institute*.
http://davidmalet.com/uploads/Why_Foreign_Fighters_Malet.pdf

McCauley, Clark ve Sophia Moskalkenko. 2011. *Friction: How Radicalization Happens to Them and Us*, London: Oxford University Press

Malet, David. 2013. *Foreign Fighters: Transnational Identity in Civil Conflicts*. London: Oxford University Press

McCauley, Clark ve Sophia Moskalkenko. 2008. “Mechanisms of Political Radicalization: Pathways toward Terrorism.” *Terrorism and Political Violence*, 20 (3): 415-433.

McGregor, Ian ve Joseph Hayes ve Mike Prentice. 2015. “Motivation for aggressive religious radicalization: goal regulation theory and a personality × threat × affordance hypothesis.” *Frontiers in Psychology*, 6: 1325-1341.

McCarthy, John ve Mayer Zald. 1977. “Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory.” *American Journal of Sociology* 82: 1212-1241.

Mendelsohn, Barak. 2011. “Foreign Fighters-Recent Trends.” *Orbis*, 55(2): 189-203.

Milashina, Elena. 2015. “Halifat, Primanka dlya durakov.” *Novaya Gazeta*, 29 Temmuz. Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2018.
<https://www.novayagazeta.ru/articles/2015/07/29/65056-171-halifat-primanka-dlya-durakov-187>.

Moghaddam, Fathali. 2015. “The Staircase to Terrosim: A psychological Exploraiton.” *American Psychologist* 60: s. 161-169.

Moore, Cerwyn ve Paul Tumelty. 2008. "Foreign Fighters and the Case of Chechnya: A Critical Assessment." *Studies in Conflict and Terrorism*, 31(5): 412-433.

Newsru. 2016. "В МВД сообщили о стабилизации обстановки на Северном Кавказе из-за массового отъезда радикалов в Сирию." Erişim Tarihi: 17 Mart 2018. <https://www.newsru.com/russia/17mar2016/stabilization.html>.

Nunkoo, Robin ve Haywantee Ramkissoon. 2010. "Gendered Theory of Planned Behaviour and Residents' Support For Tourism." *Current Issues on Tourism* 13(6): 525-540.

Özen, Hayriye. 2013. "Toplumsal Hareketlerin 'Siyasal' Rolü: Rasyonalist Yaklaşımların Eleştirel Bir Değerlendirmesi." *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 68 (3): 37-61.

Özdal, Habibe. 2016. *Rus Dış Politikasında Ukrayna* Ankara: USAK Yayınları

Precht, Tomas. 2007. "Home Grown Terrorism And Islamist Radicalisation in Europe, An Assessment Of The Factors Influencing Violent Islamist Extremism And Suggestions For Counter Radicalisation Measures." *The Danish Ministry Of Justice Report* 1-98.

Pierson, Christopher. 2016. *Modern Devlet*. Çeviren: Burcu Erdoğan ve Neşet Kutlu. İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi

Pick, Thomas, Anne Speckhard ve Beatrice Jacuch, der. 2009. *Homegrown Terrorism*, Amsterdam: IOS Press.

РИА Новости. 2009. "Вторая Чеченская Война Официально Завершена." Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2018. <https://ria.ru/analytics/20090416/168270914.html>.

РИА Новости. 2013. "Террористический Акт На Дубровке (Норд-Ост) в Октябре 2002 Года." Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2017. <https://ria.ru/spravka/20131023/971874957.html>.

Ratelle, Jean François ve Emil Suleymanov. 2015. "Retaliation in Rebellion: The Mission link to Explaining Insurgent Violence in Dagestan." *Terrorism and Political Violence*, 573-592.

Rambotham, Oliver. 2005. "The Analysis of Protracted Social Conflict: A Tribute to Edward Azar." *Review of International Studies* 31: 109-126.

Ratelle, Jean François. "North Caucasus Foreign Fighters in Syria and Iraq: Assessing the Threat of Returnees to the Russian Federation." *Caucasus Survey* 4(3): 218-238.

Ravenstein, E.G. 1885. "The Laws of Migration", *Journal of the Statistical Society of London*, 1885, 48 (2): 167-235.

Ranstorp, Magnus. 1996. "Terrorism in the Name of Religion", *Journal of International Affairs*, 50 (1): 41-62.

REGNUM. 2015. "Дагестанский проповедник присягнул Исламскому государству." Erişim Tarihi: 2 Nisan 2018. <https://regnum.ru/news/1927453.html>.

Rich, Ben ve Dara Conduit. 2014. "The Impact of Jihadist Foreign Fighters on Indigenous Secular-Nationalist Causes: Contrasting Chechnya and Syria." 38(2): 113-131.

Rosenau, James N. 1964. *International Aspects of Civil Strife* New Jersey: Princeton University Press

Segal, D. R., Segal, M. W., & Reed, B. J. 2015. "Modern Ordu Teşkilatında Çeşitlilik Ve Vatandaşlık." *Sosyoloji Dergisi* 3: 15-33.

Smith, Sebastian. 2002. *Allah'ın Dağları Çeçenistan'da Savaş* İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları

- Stets, Jan E. ve Peter J. Burke. 2000. "Identity Theory and Social Identity Theory." *Social Psychology Quarterly* 63(3): 224-237.
- Stein, Arthur. 1976. "Conflict and Cohesin: A Review of the Literature." *Journal of Conflict Resolution*, 20 (1): 143-172.
- Sprinzak, Ehud. 1991. "Violence and Catastrophe in the Theology of Rabbi Meir Kahane: The Ideologization of Mimetic Desire." *Terrorism and Political Violence* 3, (3): 48-70.
- Sönmez, Göktuğ. 2017. "Radikalleşme, Şiddete Varan Aşırıılık ve Türkiye'nin Mücadelesi.", *ORSAM Rapor* 209: 1-26.
- Silber, Mitchell ve Arvin Bhatt, 2007. "Radicalization in the West: The Homegrown Threat." *New York Police Department Intelligence Division Report* 1-90.
- Suriye Gündemi. 2018. "Ebu el Velid Müslim el Şişani." Erişim Tarihi: 16 Haziran 2018. <http://www.suriyegundemi.com/2018/02/06/ebu-el-velid-muslim-el-sisani/>.
- Tavkul, Ufuk. 2007. *Kafkasya Gerçeği İstanbul: Selenge*
- Temizkan, Abdullah. 2010. "Kuzey Kafkasya'da Müridizm'in Kurumsallaşması ve Gazavat.", *Karadeniz Araştırmaları* 25: 77-92.
- Timetürk. 2015. "Müslim Şişani: Sıra Çeçenisan'a Gelecek." Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2018. <https://www.timeturk.com/muslim-sisani-sira-cecenisan-a-gelecek/haber-26829>.
- Tsvetkova, Maria. 2016. "How Russia Allowed Homegrown Radicals to go and fight in Syria.", *Reuters*, 13 Mayıs. Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2018. <https://www.reuters.com/article/us-russia-militants-specialreport/special-report-how-russia-allowed-homegrown-radicals-to-go-and-fight-in-syria-idUSKCN0Y41OP>.

Türker, Ahmet Tolga. 2013. “Kuzey Kafkasya’da Aşırı İslamcılığın Yükselişi: Kafkasya Emirliği’nin Analizi.” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 68(3): 141-164.

Yalçınkaya, Haldun Yabancı. 2015. “Terörist Savaşçılar ve Türkiye: BM Güvenlik Konseyi’nin 2178 Sayılı Kararı Almasının İlk Yılına Dair Değerlendirme.” Bölgesel Gelişmeler Değerlendirmesi. 1-21.

Yalçınkaya, Haldun ve Kadir Tamer Türkeş. 2008. “Yirmi Birinci Yüzyılda Çatışma Alanlarında Görülen Yeni Unsurlar.” *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 7: 35-51.

Yeşil, Murat. 2016. *Kafkas Kartalı İmam Şamil Destanı*, İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı

Yılmaz, Kamil. 2014. *Disengagement from terrorism: Lessons from the Turkish Penitents*. New York: Routledge

Yossi Shain. 2007. *Kinship and Diasporas in International Politics* Michigan: University of Michigan Press

Wants, Clint. 2016. “Beyond Syria and Iraq, The Islamic States HR Files illuminate Dangerous Trends.” *War on the Rocks*, 1 Haziran. Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2018.

Wilner, Alex S. ve Claire-Jehanne Dubouloz. 2010. “Homegrown Terrorism and Transformative Learning: an Interdisciplinary Approach to Understanding Radicalization.” *Global Change, Peace and Security*, 22 (1): 35-51.

Wasserman, Stanley ve Katherine Faust. 1994. *Social Network Analysis*, New York: Cambridge University Press

РБК. 2015. “Путин насчитал до 7 тыс. граждан России и стран СНГ в рядах ИГИЛ.” Erişim Tarihi:16 Ekim 2018.

<https://www.rbc.ru/rbcfreenews/5abdd2fd9a794769ebfaa856>.

Ярлыкапов, А.А. 2000. *Проблема Ваххабизма На Северном Кавказе*, Института этнологии и антропологии РАН. Москва: Документ.

EK

Anket Örneği

		Çok Önemli/ очень важно	Önemli/ важно	Önemsiz/ неважный
Yaş/ возраст				
Ülke/ страна				
Meslek/ профессия				
Devlet baskısından dolayı Kuzey Kafkasya'da savaşma imkânının azalması. Бой очин трудно против России из-за военных операций на Северном Кавказе.				
Gençler üzerinde Selefizmin etkisinin artması/ Распространение идеологии салафизма среди молодежи				
DAEŞ'in Hilafet ilan etmesi / Объявления Халифата ИГИЛ				
Kafkasya Emirliği'nde bölünmeler yaşanması / Распад Имарата Кавказа				
Cihat etmek için / К джихаду				
Rusya'ya karşı Suriye'de savaşmak için/ Борьба против России в Сирии				
Avrupa'dan Kafkasya'ya gitmek çok zor. Bu nedenle Suriye'de Rusya'ya karşı savaşmak isteği. Я не могу поехать из Европы на Кавказ. По этой причине я хотел поехать в Сирию и бороться с Россией				

